

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ:
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ «ΖΩ ΚΑΛΥΤΕΡΑ –
ΕΥ ΖΗΝ» ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ
ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ**

ΤΡΙΜΠΟΓΙΑΝΝΗ ΡΕΒΕΚΑ

(Αριθμός Ειδικού Μητρώου: 04027)

1^{ος} Επιβλέπων: Σιάτρας Αναστάσιος, Επίκουρος Καθηγητής, Π.Τ.Π.Ε. του Π.Θ.

2^η Επιβλέπουσα: Μιχαλοπούλου Αικατερίνη, Καθηγήτρια, Π.Τ.Π.Ε. του Π.Θ.

ΒΟΛΟΣ, 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η πτυχιακή εργασία πραγματεύεται τη διερεύνηση των μαθησιακών στόχων που συμπεριλαμβάνονται στη θεματική ενότητα «Ζω καλύτερα – Ευ ζην» του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιοτήτων (ΙΕΠ, 2021). Αποτελεί γεγονός πως τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον από τους φορείς εκπαίδευσης προς τις δεξιότητες που μπορούν να αναπτύξουν οι μαθητές. Ιδιαίτερα, γίνεται ενδελεχής έρευνα για τις δεξιότητες που βοηθούν τα παιδιά να γίνουν ενεργοί πολίτες μελλοντικά. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, θεωρείται αναγκαίο να διερευνηθούν ενδελεχώς οι μαθησιακοί στόχοι του Εργαστηρίου Δεξιοτήτων «Ζω καλύτερα – Ευ ζην» που εισήχθη στα νηπιαγωγεία τη σχολική χρονιά 2021-2022, έτσι ώστε να γίνει σαφές η αναγκαιότητα ενδυνάμωσης των ήπιων δεξιοτήτων από την προσχολική κιόλας ηλικία. Η ποιοτική έρευνα εστιάζει σε τέσσερις άξονες ανάλυσης περιεχομένου: Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, και Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα, από όπου θα διαφανεί η αλληλεπίδραση του ακαδημαϊκού «λόγου» με τον «λόγο» των καθημερινών πρακτικών εμπειριών. Από τα αποτελέσματα διαφαίνεται ότι στην εν λόγω θεματική ενότητα οι Μ.Σ. στην πλειοψηφία τους δίνουν έμφαση στη διασύνδεση του σχολείου με την καθημερινή ζωή των παιδιών, αλλά και τις εμπειρίες που κατέχουν, περιορίζοντας σημαντικά τον αφηρημένο ακαδημαϊκό «λόγο». Υποστηρίζεται ότι είναι σημαντικό να διερευνηθούν περαιτέρω τα Ε.Δ. του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιοτήτων (Ι.Ε.Π., 2021), καθώς και η εφαρμογή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από την υλοποίηση των δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο.

Λέξεις-κλειδιά: Εργαστήριο Δεξιοτήτων, μαθησιακοί στόχοι, πρόγραμμα σπουδών, σεξουαλική αγωγή, υγιεινή διατροφή, κυκλοφοριακή αγωγή, ήπιες δεξιότητες.

Συντομογραφίες

Α.Π.Σ. = Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών

Ε.Δ. = Εργαστήρια Δεξιοτήτων

Ι.Ε.Π. = Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μ.Σ. = Μαθησιακοί Στόχοι

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	11
1.1 Σεξουαλική αγωγή.....	11
1.2 Υγιεινή διατροφή.....	12
1.3 Κυκλοφοριακή αγωγή	13
1.4 Κριτική εκπαίδευση & Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών	13
1.5 Εργαστήρια Δεξιοτήτων.....	15
2. Η ΕΡΕΥΝΑ	18
2.1 Κειμενικό υλικό	18
2.2 Άξονες ανάλυσης περιεχομένου	18
3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	21
3.1 «Δεν μαλώνω, δεν μαλώνω, αγκαλιά μεγάλη απλώνω».....	21
3.2 «Τα κόκκινα παπούτσια».....	23
3.3 «Κάθε αλλαγή μια φωτεινή αρχή».....	25
3.4 «Παίζω, μεγαλώνω τον εαυτό μου διαμορφώνω».....	27
3.5 «Μες στο σπίτι ας προσέχω ατυχήματα μην έχω».....	29
3.6 «Είμαι εγώ! Είμαι μοναδικός!!».....	30
3.7 «Τον ΚΟΚ αγαπώ. Με ασφάλεια κυκλοφορώ».....	32
3.8 «Ασφαλώς κυκλοφορώ με το ποδήλατό μου».....	34
3.9 «Γνωριμία με το ανθρώπινο σώμα».....	36
3.10 «Ο Ρούλης ο Τροφούλης και η περιπέτειά του στον κόσμο της υγιεινής διατροφής».....	38
3.11 «Βλέπω με τα μάτια της καρδιάς μου».....	40
3.12 «Προλαβαίνουμε τη Βία πριν εμφανιστεί».....	41
3.13 «Το Ουράνιο τόξο είναι εδώ, μέσα του κρύβει θησαυρό!!!».....	43
3.14 «Στη χώρα του Ατ και του Ντοτ!».....	45
3.15 «Οι ντετέκτιβ ανακαλύπτουν το μυστικό για σώμα γερό και μυαλό δυνατό».....	47
3.16 «Με το ποδήλατο στο δρόμο με ασφάλεια κυκλοφορώ».....	48
4. ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	50
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	55
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	58
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	64

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να διερευνηθούν οι δεξιότητες που μπορούν να αποκτήσουν τα παιδιά μέσα από την ενότητα «Ζω καλύτερα – Ευ ζην» του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιοτήτων (Ι.Ε.Π., 2021). Καθώς ο κόσμος αλλάζει στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αλληλεπιδρούν, κερδίζουν χρήματα και χρησιμοποιούν την τεχνολογία, ο τρόπος που μαθαίνουμε στο σχολείο αλλάζει επίσης (Παπαστυλιανού, 2020). Αυτό μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο ενεργούμε στην τάξη και στην κοινωνία. Αποτελεί γεγονός πως τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον από τους φορείς εκπαίδευσης προς τις δεξιότητες που μπορούν να αναπτύξουν οι μαθητές. Ιδιαίτερα, γίνεται ενδελεχής έρευνα για τις δεξιότητες που βοηθούν τα παιδιά να γίνουν ενεργοί πολίτες μελλοντικά. Δεξιότητες όπως η συνεργασία, η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, η δημιουργικότητα, η επικοινωνία, η αλληλοβοήθεια, η συμπερίληψη, η αποδοχή του διαφορετικού, ο αυτοέλεγχος, η ενσυναίσθηση, η ευαισθησία, η προσαρμοστικότητα, η ευελιξία στις αλλαγές, η σεξουαλική αγωγή, καθώς και η ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων συμβάλλουν θετικά στη διαμόρφωση ενεργών και ολοκληρωμένων πολιτών (Παπαστυλιανού, 2020). Για τους παραπάνω λόγους, η πιο καίρια αλλαγή που έγινε σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης είναι η ενσωμάτωση των Ε.Δ. στο Πρόγραμμα Σπουδών των τάξεων, με κύριο μέλημα την καλλιέργεια των ήπιων δεξιοτήτων των παιδιών (Σταθάτου, 2021). Έτσι, τα παιδιά από την προσχολική ηλικία, τα οποία καλούνται να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες και δυσκολίες της καθημερινότητας, «βομβαρδίζονται» με δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν να τα καταφέρουν ενάντια σε όποιο τροχοπέδη που ενδεχομένως εμφανιστεί στη μετέπειτα ζωή τους.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου. Πιο συγκεκριμένα, αναλύονται τα Ε.Δ. που εισήχθησαν από το Ι.Ε.Π. το σχολικό έτος 2021-2022 και εφαρμόστηκαν πιλοτικά στα σχολεία και στη συνέχεια εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Σπουδών. Τα Ε.Δ. χωρίζονται σε τέσσερις θεματικές ενότητες που αναφέρονται σε: «Ζω καλύτερα - Ευ ζην», «Φροντίζω το περιβάλλον», «Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ - Κοινωνική Συναισθήση & Ευθύνη» και «Δημιουργώ & Καινοτομώ – Δημιουργική Σκέψη & Πρωτοβουλία». Οι συγκεκριμένες ενότητες περιέχουν ποικιλία υπο-ενοτήτων που στοχεύουν στην ανάδειξη και ενδυνάμωση των δεξιοτήτων των παιδιών που είναι χρήσιμες για την πορεία της ζωής τους. Ταυτόχρονα, γίνεται λόγος στα Α.Π.Σ. που ακολουθούν οι εκπαιδευτικοί για τους στόχους που εμπεριέχονται σε

αυτά, ενώ γίνεται κριτική ανάλυση των Α.Π.Σ. σε σχέση τόσο με τους στόχους, όσο και με τη χρησιμότητα της υλοποίησης των δραστηριοτήτων από τους εκπαιδευτικούς. Επιπλέον, γίνεται εμβάθυνση στην σεξουαλική αγωγή, την υγιεινή διατροφή και την κυκλοφοριακή αγωγή διότι είναι οι κύριοι στόχοι του Ε.Δ. που ασχολούμαστε στην πτυχιακή εργασία και ήταν απαραίτητο να αναφερθούν κάποιες πληροφορίες σχετικές με τους συγκεκριμένους στόχους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται η μέθοδος που αναπτύξαμε για τη διερεύνηση των Μ.Σ. της θεματικής ενότητας «Ζω καλύτερα - Ευ ζην» του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιοτήτων (Ι.Ε.Π., 2021). Αναλυτικότερα, μελετάται η αλληλεπίδραση του αφηρημένου ακαδημαϊκού «λόγου» με τον «λόγο» των καθημερινών πρακτικών εμπειριών των παιδιών που εμφανίζονται στους Μ.Σ. της θεματικής ενότητας. Η διερεύνηση της αλληλεπίδρασης αυτής γίνεται με τη χρήση τεσσάρων (4) αξόνων ανάλυσης περιεχομένου: εννοιολογικό περιεχόμενο, φύση περιεχομένου, επιστημονικές μέθοδοι, και κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα (Siatras & Koumaras, 2013).

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφονται τα αποτελέσματα των αναλύσεων των Μ.Σ. της θεματικής ενότητας «Ζω καλύτερα - Ευ ζην». Από τα αποτελέσματα διαφαίνεται ότι στην εν λόγω θεματική ενότητα οι Μ.Σ. στην πλειοψηφία τους δίνουν έμφαση στη διασύνδεση του σχολείου με την καθημερινή ζωή των παιδιών, αλλά και τις εμπειρίες που κατέχουν, περιορίζοντας σημαντικά τον αφηρημένο ακαδημαϊκό «λόγο».

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η συζήτηση, στην οποία παραβάλλονται συγκριτικά τα αποτελέσματα της ανάλυσης των Μ.Σ. της θεματικής ενότητας «Ζω καλύτερα - Ευ ζην». Στη συζήτηση γίνεται λόγος για το ποσοστό εμφάνισης των ειδικών αναφορών των Μ.Σ. ανά άξονα και συμπεραίνουμε πως οι υπο-ενότητες αυτής της θεματικής ενότητας σκοπεύουν να αναδειχθούν δεξιότητες χρήσιμες για τα παιδιά που θα τους βοηθήσουν ως μελλοντικούς πολίτες, όπως επίσης δίνεται έμφαση στις καθημερινές εμπειρίες των παιδιών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναφέρονται τα συμπεράσματα που ακολουθούν από την έρευνα και μπορούν να επιβεβαιωθούν και από τη βιβλιογραφία που μελετήσαμε για την υλοποίηση της παρούσας έρευνας. Υποστηρίζεται ότι είναι σημαντικό να διερευνηθούν περαιτέρω τα Ε.Δ. του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιοτήτων

(Ι.Ε.Π., 2021), καθώς και η εφαρμογή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από την υλοποίηση των δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο.

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η εργασία επικεντρώνεται στην κριτική διερεύνηση των Μ.Σ. του Ε.Δ. της ενότητας «Ζω καλύτερα – Ευ ζην» (Ι.Ε.Π., 2021). Αναλυτικότερα, εξετάζεται μέσω των Μ.Σ. του Ε.Δ. που μελετούμε, αν τα παιδιά έχουν ενεργό εμπλοκή στη διαδικασία της μάθησης τους στο σχολικό πλαίσιο, ενώ παράλληλα γίνεται κριτική στο Α.Π.Σ. του νηπιαγωγείου. Ενδελεχέστερα, γίνεται μελέτη σε βάθος για το αν τα Ε.Δ. πρέπει να ενταχθούν στο Α.Π.Σ. του νηπιαγωγείου και αν οι στόχοι συνάδουν με τα ενδιαφέροντα των παιδιών αλλά και την καθημερινή τους ζωή. Για την ανάλυση των ζητημάτων που προαναφέρθηκαν είναι σημαντικό να εμβαθύνουμε στους γενικότερους στόχους της ενότητας «Ζω καλύτερα – Ευ ζην» που αφορούν στην σεξουαλική αγωγή στο νηπιαγωγείο, την προαγωγή της υγιεινής διατροφής, καθώς και την κυκλοφοριακή αγωγή. Επιπροσθέτως, κρίνεται αναγκαίο να αναφερθούμε στην κριτική εκπαίδευση αλλά και στην κριτική ανάλυση των Α.Π.Σ. Τέλος, θα γίνει λόγος στα Ε.Δ. που πρόσφατα εντάχθηκαν στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, όπως και για την πολιτότητα και την ενσυναίσθηση που υπάρχουν στους στόχους των Ε.Δ.

1.1 Σεξουαλική αγωγή

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας η σεξουαλική αγωγή είναι η μάθηση σχετικά με τις πτυχές της σεξουαλικότητας με στόχο την προστασία της σεξουαλικής ανάπτυξης των ανθρώπων (Τζιερτζής, 2022). Είναι γεγονός πως όταν τα παιδιά είναι πολύ μικρά, μεγαλώνουν και μαθαίνουν πολλά για τον εαυτό τους και διαπλάθουν τα πιστεύω τους. Αυτός ο χρόνος είναι πολύ σημαντικός, γιατί επηρεάζει το πώς νιώθουν για το σώμα τους και τις ιδέες τους για τον κόσμο γύρω τους. Μελέτες που έχουν γίνει, κατέληξαν στο ότι είναι σημαντικό από την προσχολική ηλικία, να υπάρχει σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στα μικρά παιδιά (Κόνιαρης, 2022). Βέβαια, ακόμη και σήμερα, η σεξουαλική αγωγή είναι ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα στην Ελλάδα διότι αν και λαμβάνει χώρα είκοσι (20) χρόνια στα Α.Π.Σ. δεν υπάρχει πολλή πληροφόρηση και αρκετά σχολικά εγχειρίδια που να συζητούν και να αναλύουν περαιτέρω κάποιες έννοιες που απασχολούν την σεξουαλική αγωγή (Τζιερτζής, 2022). Μελέτες αποδεικνύουν ότι με την σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στα μικρά παιδιά αποφεύγονται τυχόν αρνητικά συναισθήματα, λόγου χάρη η ενοχή, οι τύψεις, ο φόβος και η ντροπή που ενδεχομένως να νιώθουν τα παιδιά πάνω σε σεξουαλικά θέματα (Κόνιαρης, 2022). Σύμφωνα με τον Κόνιαρη (2022), η οικογένεια διαδραματίζει καίριο λόγο στην σεξουαλική αγωγή των

παιδιών μιας και τα ίδια μαθαίνουν πολλά πράγματα πρώτα από την οικογένειά τους και ύστερα από το σχολείο. Επιπρόσθετα, οι γονείς μπορούν να γίνουν οι ίδιοι παράδειγμα για τα παιδιά τους και να τους δείξουν με αυτό τον τρόπο τον σωστό τρόπο συμπεριφοράς ανάμεσα στα φύλα.

1.2 Υγιεινή διατροφή

Λαμβάνοντας υπόψιν την παιδική παχυσαρκία που κυριαρχεί στην Ελλάδα, σύμφωνα πάντα με πολλές μελέτες που έχουν γίνει πάνω σε αυτό το θέμα, κρίνεται αναγκαίο γονείς και εκπαιδευτικοί να ενωθούν για να εξαλειφθεί αυτό το φαινόμενο. Είναι γεγονός, πως όταν τα παιδιά είναι μικρά, η προσωπικότητά τους εξακολουθεί να αναπτύσσεται και είναι σημαντικό για αυτά να μάθουν πώς να είναι υγιή και να έχουν καλές στάσεις και συμπεριφορές (Καμινιώτη, 2019). Επειδή, τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα βιώνοντας πράγματα, κάτι που αναδεικνύει ότι είναι σημαντικό να αντιληφθούν τόσο οι γονείς όσο και οι εκπαιδευτικοί ώστε να ακολουθούν και τα παιδιά έναν υγιεινό τρόπο ζωής. Ο Parsonsetal (όπως αναφέρεται από τις Κάργατζη & Τσιώλη, 2021), υποστήριξε ότι το σχολείο είναι ένα κατάλληλο μέρος για να μάθεις στα παιδιά την υγιεινή διατροφή, διότι περνούν πολύ χρόνο από την ζωή τους σε αυτό. Αναμφίβολα, πρέπει να προάγεται στα παιδιά η ενδυνάμωση της ψυχικής, της σωματικής και της κοινωνικής υγείας που βοηθά στην ολόπλευρη ανάπτυξη τους. Φυσικά, η αγωγή υγείας στο σχολείο είναι σημαντική για όλα τα παιδιά γιατί τα βοηθά να μάθουν πώς να είναι υγιή όταν μεγαλώσουν. Ο στόχος είναι να διδάξουμε στα παιδιά καλές διατροφικές συνήθειες ώστε να μην αναπτύξουν λανθασμένες συνήθειες αργότερα, γι' αυτό είναι σημαντικό να αρχίσουμε να μαθαίνουμε για την υγεία όταν είμαστε ακόμα νέοι (Καμινιώτη, 2019). Αναφορικά με τους εκπαιδευτικούς, κρίνεται αναγκαίο να ενθαρρύνουν τους μαθητές να αισθάνονται καλά με τον εαυτό τους και να δοκιμάζουν νέα πράγματα, τα οποία μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να κάνουν καλύτερες επιλογές για την υγεία τους (Κάργατζη & Τσιώλη, 2021). Τέλος, για να λειτουργήσει ορθά η Αγωγής Υγείας, πρέπει να συμμετέχουν και οι γονείς, διότι το σχολείο από μόνο του δεν αρκεί για να μάθει στα παιδιά να παραμείνουν υγιή (Καμινιώτη, 2019).

1.3 Κυκλοφοριακή αγωγή

Απώτερος στόχος της κυκλοφοριακής αγωγής στα σχολεία είναι να παρέχει πληροφορίες στα παιδιά έτσι ώστε να είναι υπεύθυνα και ασφαλή όταν βρίσκονται στο δρόμο, να μπορούν να προστατεύονται και να αποφύγουν πιθανόν μελλοντικά ατυχήματα (Καρακώστα, 2022). Επιπλέον, η ενσωμάτωση της κυκλοφοριακής αγωγής στο σχολείο είναι σημαντική γιατί βοηθά τα παιδιά να γίνουν καλύτεροι οδηγοί και να δημιουργήσουμε μια ασφαλέστερη κοινότητα μακροπρόθεσμα (Γκουτζιαμάνη, 2020). Τελευταία, γίνονται όλο και περισσότερες προσπάθειες ένταξης της κυκλοφοριακής αγωγής από το νηπιαγωγείο, με τα Ε.Δ. στην υπό-ενότητα «Υγεία: Διατροφή - Αυτομέριμνα, Οδική Ασφάλεια» της θεματικής ενότητας «Ζω καλύτερα - Ευ ζην», που είναι η ενότητα που μελετάται στη συγκεκριμένη εργασία. Παρατηρείται έντονα ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας αψηφούν τον κίνδυνο και μερικές φορές κάνουν πράγματα χωρίς να σκέφτονται, όπως στο σχολείο ή όταν διασχίζουν το δρόμο (Καρακώστα, 2022). Κρίνεται αναγκαίο, λοιπόν, να τους μνήσουμε στην ασφάλεια για να είναι προσεκτικοί στο δρόμο αποφεύγοντας τα ατυχήματα. Με αυτό τον τρόπο, μπορούμε να γίνουμε εμείς το παράδειγμα, διότι τα μικρά παιδιά αυτής της ηλικίας συνήθως μιμούνται τις κινήσεις και τις συμπεριφορές των μεγαλύτερών τους, ιδίως των γονιών τους. Βέβαια, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην προσέγγιση της κυκλοφοριακής αγωγής από εκπαιδευτικούς έτσι ώστε να είναι εύκολα κατανοητό και διαχειρίσιμο από τα παιδιά ένα τόσο περίπλοκο ζήτημα. Όλα τα παραπάνω μπορεί να αποτελέσουν το έναυσμα για να κάνουμε τον κόσμο καλύτερο για τις μελλοντικές γενιές.

1.4 Κριτική εκπαίδευση & Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών

Είναι γεγονός πως στο νηπιαγωγείο οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επιλέξουν τι θα «διδάξουν» με βάση τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Ωστόσο, όπως επισημαίνει η Ζάχου (2019), μερικές φορές δεν είναι δίκαιο, επειδή ορισμένα παιδιά μπορεί να μην έχουν τις ίδιες ευκαιρίες με άλλα ή να μην τους αντιμετωπίζουν το ίδιο λόγω φύλου ή καταγωγής. Γι' αυτό τον λόγο, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές να μάθουν να σκέφτονται κριτικά διότι αυτό τους βοηθά να καταλάβουν γιατί τα πράγματα είναι όπως είναι και πώς μπορούν να τα αλλάξουν, καθώς και να μάθουν για τους λόγους που εντοπίζονται πίσω από κοινωνικά ζητήματα και πώς μπορούν να κάνουν τη διαφορά (Φραγκούλης, 2019). Στην κριτική παιδαγωγική, οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν την πεποίθηση της διδασκαλίας στείρας γνώσης. Αντίθετα, πιστεύουν ότι οι

μαθητές έχουν ήδη ιδέες και εμπειρίες που διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο βλέπουν τον κόσμο. Όπως αναφέρει και ο Φραγκούλης (2019), η δουλειά του δασκάλου είναι να συνεργαστεί με τους μαθητές για να κατανοήσουν αυτές τις ιδέες και να κάνουν συζητήσεις γι' αυτές, διότι κάνοντας αυτό, τα παιδιά μπορούν να μάθουν περισσότερα, όπως επίσης να δουν πώς ο κόσμος γύρω τους επηρεάζει τη ζωή τους. Από την άλλη μεριά τα Α.Π.Σ. εστιάζουν κυρίως στη γνώση, αδιαφορώντας για την διαφορετικότητα που μπορεί να υπάρχει στα σχολεία και τις διαφορετικές ανάγκες των παιδιών (Γάτου, 2018). Ταυτόχρονα, όπως επισημαίνουν οι Bassok, Latham & Rorem (2016), τα τελευταία χρόνια οι εκπαιδευτικοί προσχολικής εκπαίδευσης τείνουν να δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον προς τις ακαδημαϊκές δεξιότητες παρά τις ήπιες που είναι πολύ σημαντικές από την νηπιακή ηλικία. Επίσης, είναι εξίσου σημαντικό σε αυτή την ηλικία το παιχνίδι και πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βάση σε αυτό διότι έχει ποικίλα οφέλη για τα παιδιά (Miller & Almon, 2009). Επιπλέον, όπως παραθέτει η Γάτου (2018), η αξιολόγηση που προτείνεται είναι οι εκπαιδευτικοί να «ελέγχουν» την επίδοση των μαθητών όσον αφορά τη γνώση. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως η μάθηση που προτείνεται από τα Α.Π.Σ. ουσιαστικά είναι δασκαλοκεντρική, αψηφώντας τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες του κάθε παιδιού ξεχωριστά. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί δεν πρέπει να ακολουθούν το παραδοσιακό μοντέλο διδασκαλίας-μετάδοσης γνώσης, την πεπατημένη δηλαδή, αλλά να έχουν σαν κύριο μέλημα τους τη διαμόρφωση συνειδητοποιημένων πολιτών με ίσες ευκαιρίες και δικαιοσύνη, με σκοπό να αλλάξει ριζικά η κοινωνία που ζούμε (Πατσικουρίδη & Περπερίδου, 2018). Όπως παραθέτει η Μιχαλοπούλου (2018), κρίνεται αναγκαίο οι εκπαιδευτικοί να χρησιμοποιούν διάφορες μεθοδολογικές προσεγγίσεις ώστε να διασφαλίζεται η συμμετοχή όλων των μαθητών στη διαδικασία της μάθησης και να μην παραγκωνίζεται κανένα παιδί. Αν επιθυμούμε να υπάρξει πραγματική βελτίωση για όλους, πρέπει να βεβαιωθούμε ότι τα παιδιά έχουν περισσότερες ευκαιρίες να μοιραστούν τις ιδέες τους και να αποτελούν ισότιμα μέλη της κοινωνίας. Τέλος, αποτελεί παράδοξο το γεγονός πως τα Α.Π.Σ. του νηπιαγωγείου δεν αλλάζουν συχνά αναλογικά με πάροδο του χρόνου και τις αλλαγές που δέχεται η κοινωνία. Ακόμη και σήμερα στα σχολεία οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν το Α.Π.Σ. του 2003 αν και έχει κυκλοφορήσει νέα έκδοση του 2014 – που εφαρμόζεται πιλοτικά σε πολλά νηπιαγωγεία- όπως επίσης πρόσφατα βγήκε ακόμα πιο καινούρια έκδοση του 2021. Καταλήγουμε έτσι στο συμπέρασμα, ότι πρέπει να υπάρξει ένα Α.Π.Σ. που να σχετίζεται με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες του κάθε μαθητή σε οποιοδήποτε

σχολείο και όχι να μπαίνουν σε νόρμες όλα τα παιδιά μέσω των Προγραμμάτων Σπουδών.

1.5 Εργαστήρια Δεξιότητων

Η προσχολική ηλικία αποτελεί το εφαλτήριο για τα παιδιά και είναι πραγματικά σημαντική γιατί τα βοηθά να μαθαίνουν και να μεγαλώνουν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Λειτουργεί ως θεμέλιος λίθος ώστε να διαμορφώσουν ποιοι είναι, ενώ ταυτόχρονα μαθαίνουν σημαντικές δεξιότητες που θα χρειαστούν καθώς μεγαλώνουν και συνδέονται άρρηκτα με την καθημερινότητά τους (Σεγκούννα, 2023). Θεωρείται μείζονος σημασία τα παιδιά από μικρή ηλικία να αποκτούν πολλές δεξιότητες που θα τους είναι χρήσιμες μελλοντικά για την εξέλιξη τους ως άτομα (Solórzano, Rojas, Vargas, Rueda & Palma, 2018). Επιτακτική είναι η ανάγκη για κάθε πολίτη να έχει δεξιότητες-ικανότητες, διότι έτσι θα είναι σε θέση να πραγματοποιεί ποικίλα πράγματα που καλείται σε καθημερινή βάση να φέρνει εις πέρας. Για όλα τα παραπάνω που αναφέρθηκαν, τα τελευταία χρόνια και πιο συγκεκριμένα από το 2021 στην Ελλάδα, έχουν ενταχθεί στις σχολικές μονάδες τα Ε.Δ. τα οποία εφαρμόζονται από την προσχολική ηλικία. Τα Ε.Δ. αποτελούν μία καινοτόμο εκπαιδευτική δράση που αρχικά εφαρμόστηκαν πιλοτικά στα σχολεία και στη συνέχεια εισήχθησαν κανονικά στο εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα όλων των τάξεων (Σταθάτου, 2021). Κύριος σκοπός της εισαγωγής τους ήταν η ανάπτυξη και η ενδυνάμωση των ήπιων δεξιοτήτων στους μαθητές (Τζιερτζής, 2022). Αναλυτικότερα, το πλαίσιο δεξιοτήτων είναι σαν ένας μεγάλος συνδυασμός πραγμάτων που πρέπει να γνωρίζουμε για να πετύχουμε σε διάφορους τομείς. Παραδείγματος χάρη, χρειαζόμαστε αρκετές δεξιότητες για την καθημερινή ζωή και την εργασία μας, καθώς και για τη μάθηση και τη δημιουργία νέων ιδεών, όπως και για τη σωστή χρήση της τεχνολογίας και της επιστήμης (Δούλου & Μαυροειδή, 2022). Μερικές από τις σημαντικές δεξιότητες που χρειαζόμαστε περιλαμβάνουν το να μπορούμε να αλλάζουμε και να προσαρμοζόμαστε σε διαφορετικές συνθήκες, να εξελίσσουμε την κριτική μας σκέψη, να είμαστε δημιουργικοί, να δεχόμαστε το διαφορετικό γύρω μας, να επικοινωνούμε και να συνεργαζόμαστε με άλλους ανθρώπους για την επίτευξη κοινών στόχων (Πραδάκη, 2022). Ένας ενεργός πολίτης χρειάζεται να έχει ολόπλευρη ανάπτυξη, δεν είναι αρκετές μόνο οι γνώσεις που αφορούν τα μαθήματα όπως η γραφή, η ανάγνωση και οι μαθηματικές πράξεις, αλλά να έχει αποκτήσει δεξιότητες που θα τις ενισχύει διαρκώς

ώστε να ανταπεξέλθει στην κοινωνία του σήμερα (Νούση, 2022). Τα Ε.Δ. περιλαμβάνουν τέσσερις (4) θεματικούς κύκλους-ενότητες που περιέχουν αρκετές υπο-ενότητες. Πιο συγκεκριμένα, ο πρώτος κύκλος περιλαμβάνει τη θεματική ενότητα «Ζω καλύτερα - Ευ ζην» που σχετίζεται με την αγωγή υγείας λόγω χάρη την ορθή οδική συμπεριφορά που πρέπει να έχουμε, την υγιεινή διατροφή που είναι σημαντικό να ακολουθούμε αλλά και την σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Ο δεύτερος κύκλος περιέχει την ενότητα «Φροντίζω το περιβάλλον» που έχει σχέση με «την ανάπτυξη της οικολογικής συνείδησης των μαθητών και στην προσπάθεια επίλυσης περιβαλλοντικών ζητημάτων του τόπου τους, της χώρας ή του πλανήτη», (Χρήστου, 2021). Ο τρίτος κύκλος εμπεριέχει τη θεματική ενότητα «Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ - Κοινωνική Συναίσθηση & Ευθύνη» που αφορά στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά και της διαφορετικότητας, όπως επίσης στην συμπεριληπτική εκπαίδευση. Στον τέταρτο και τελευταίο κύκλο συγκαταλέγεται η θεματική ενότητα «Δημιουργώ & Καινοτομώ – Δημιουργική Σκέψη & Πρωτοβουλία» που συνδυάζει την εφαρμογή της τεχνολογίας και την ενδυνάμωση της STEAM εκπαίδευσης, στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, αλλά και στο να αποκτήσουν τα παιδιά ικανότητες για την αγορά εργασίας. Όσον αφορά τον τελευταίο κύκλο, όπως αναφέρουν και οι Ananiadou & Claro (2009), καθώς η κοινωνία και ο τρόπος με τον οποίο κάνουμε τα πράγματα αλλάζουν, τα σχολεία πρέπει να διδάξουν στα παιδιά νέα πράγματα, ώστε να μπορούν να είναι επιτυχημένα και να βοηθήσουν στην ανάπτυξη της οικονομίας.

Στη παρούσα εργασία ασχολούμαστε εκτενέστερα με την πρώτη θεματική ενότητα «Ζω καλύτερα - Ευ ζην» που εμπεριέχει δεκαέξι (16) υπο-ενότητες. Οι στόχοι αυτής της ενότητας είναι να συμβάλουν στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της επικοινωνίας, της συνεργασίας, της δημιουργικότητας, της συνεργασίας, της ενσυναίσθησης και ευαισθησίας, της πολιτειότητας, της επίλυσης συγκρούσεων, της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και της αγωγής υγείας (Πραδάκη, 2022). Φυσικά, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η οπτική των εκπαιδευτικών και ο τρόπος που αντιμετωπίζουν την εφαρμογή των Ε.Δ. στην τάξη (Brundrett & Duncan, 2011). Στις μέρες μας οι απαιτήσεις ολοένα και αυξάνονται, έτσι οι εκπαιδευτικοί καλούνται να φέρουν εις πέρας το έργο τους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο (Σεγκούνα, 2023). Κύριος σκοπός τους είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων, άρα και οι ίδιοι θα πρέπει να κατέχουν ορισμένες δεξιότητες ώστε με το παράδειγμα τους να τις μυθήσουν στα παιδιά. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών προτιμά να χρησιμοποιούν μια μέθοδο

διδασκαλίας που ονομάζεται βιωματική διδασκαλία στις τάξεις τους (Μαμμούς, Τσώλη, Μαλαφάντης, Μπαμπάλης & Γαλανάκη, 2022). Αυτό βοηθά τους μαθητές να μαθαίνουν με διασκεδαστικό και διαδραστικό τρόπο, ενώ επιτυγχάνουν Μ.Σ. Αυτός ο τρόπος διδασκαλίας, υποστηρίζεται από νέα εκπαιδευτικά πρότυπα κυρίως, όπου ο εκπαιδευτικός βοηθά τους μαθητές να μάθουν καθοδηγώντας τους μέσα από πρακτικές εμπειρίες της καθημερινότητας. Κρίνεται σκόπιμο οι εκπαιδευτικοί να παρακολουθούν προγράμματα επιμόρφωσης ώστε να ενημερώνονται για τις καινούργιες εκπαιδευτικές πρακτικές και την εφαρμογή καινοτόμων πραγμάτων στα σχολεία (Κοσκοσίδου, 2021). Όπως επισημαίνει και η Νούση (2022, σελ. 33) *«οι δάσκαλοι δεν μπορούν να βελτιώσουν τη μάθηση των μαθητών τους χωρίς να αρχίσουν να βελτιώνουν τη δική τους μάθηση (ποιότητα)»*. Άρα, για να εφαρμοστούν καινοτόμες εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία και να ενδυναμώνονται οι δεξιότητες των μαθητών πρέπει πρώτα να εκπαιδευτούν κατάλληλα οι εκπαιδευτικοί ώστε να επικοινωνούν με κατάλληλο και ορθό τρόπο τις πρακτικές αυτές στα παιδιά.

2. Η ΕΡΕΥΝΑ

2.1 Κειμενικό υλικό

Στην παρούσα εργασία αναλύεται η ενότητα «Ζω καλύτερα – Ευ ζην» του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιοτήτων (Ι.Ε.Π., 2021). Το παρόν Πρόγραμμα εισήχθη, για πρώτη φορά, στα πλαίσια της διδασκαλίας της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 2021-2022. Σε αυτή την ενότητα εμπεριέχονται δεκαέξι (16) θεματικές υπο-ενότητες, οι οποίες έχουν ως κύριο στόχο την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και της ευαισθησίας των παιδιών, καθώς και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων λόγου χάρη κριτική σκέψη, επικοινωνία, δημιουργικότητα, αυτοπειθαρχία, καθώς και κοινωνικών ικανοτήτων όπως για παράδειγμα πολιτότητα, συνεργασία, δικαιοσύνη. Στη συγκεκριμένη ενότητα του Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίων Δεξιοτήτων (ΙΕΠ, 2021), τα παιδιά παροτρύνονται να αλληλεπιδράσουν με έννοιες όπως η διαφορετικότητα, η σεξουαλική αγωγή, η υγιεινή διατροφή, η κυκλοφοριακή αγωγή, η συνεργασία, ο αλληλοσεβασμός, η ενσυναίσθηση.

2.2 Άξονες ανάλυσης περιεχομένου

Στην έρευνα αξιοποιούνται τέσσερις άξονες ανάλυσης περιεχομένου: εννοιολογικό περιεχόμενο, φύση περιεχομένου, επιστημονικές μέθοδοι και κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα (Siatras & Koumaras, 2013). Οι συγκεκριμένοι άξονες εξετάζουν τη σχέση μεταξύ των δύο «λόγων» που αφορούν στον αφηρημένο ακαδημαϊκό «λόγο» και τον «λόγο» των καθημερινών πρακτικών εμπειριών των παιδιών. Σκοπός της έρευνας είναι να παρατηρήσουμε και να μελετήσουμε πόσο συχνά συνυπάρχουν αυτοί οι δύο «λόγοι» στους Μ.Σ. του Προγράμματος Δεξιοτήτων.

Αρχικά, στον άξονα 1, Εννοιολογικό περιεχόμενο, διερευνάται το δίπολο μεταξύ του αφηρημένου ακαδημαϊκού «λόγου» όπου ενυπάρχει η διδασκαλία της αποστήθισης και του «λόγου» των καθημερινών πρακτικών εμπειριών που αναφέρεται στην ολόπλευρη προσέγγιση εννοιών που οι μαθητές/τριες συναντούν καταστάσεις της καθημερινής ζωής. Πιστεύεται, ότι το εννοιολογικό περιεχόμενο είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό μέρος ενός προγράμματος σπουδών, διότι οι μαθητές κρίνεται αναγκαίο να κατανοήσουν πως λειτουργούν τα πράγματα στον κόσμο γύρω τους που θα τους βοηθήσει να χειριστούν προβλήματα της καθημερινότητας τους μελλοντικά (Μόκιας, Σιάτρας, & Μιχαλοπούλου, 2023α). Επιπλέον, σε αυτόν τον άξονα εξετάζεται αν οι

Μ.Σ. του Προγράμματος Δεξιοτήτων δίνουν έμφαση σε αφηρημένο εννοιολογικό περιεχόμενο κι αν αυτό έχει πρωταρχικό ή δευτερεύοντα ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Στη συνέχεια, στον άξονα 2, Φύση περιεχομένου, δίνεται έμφαση κυρίως στη συνεργασία και την αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών (π.χ. *«Να συνεργάζονται, να δουλεύουν ομαδικά, να συζητάνε, να σκέφτονται ομαδικά, να ανταλλάσσουν σκέψεις και ιδέες, να επικοινωνούν»*). Πιο συγκεκριμένα, στους Μ.Σ. του Προγράμματος Δεξιοτήτων (ΙΕΠ, 2021), αναλύεται σε πρώτο βαθμό η αλληλεπίδραση που μπορούν να έχουν οι μαθητές μεταξύ τους για την επίτευξη κοινών στόχων κατά το σχολικό περιβάλλον και ο τρόπος με τον οποίο μπορεί αυτή η αλληλεπίδραση να γίνεται πιο συχνά και με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Παράλληλα, διερευνάται αν οι Μ.Σ. του Προγράμματος Δεξιοτήτων εμβαθύνουν στην αποδοχή της διαφορετικότητας από τα παιδιά, στον σεβασμό, αλλά και στη συμβίωση με αυτή (π.χ. *«Να συνειδητοποιήσουν την διαφορετικότητά τους, να μάθουν να σέβονται και να αποδέχονται την ιδιαιτερότητα του άλλου»*).

Έπειτα, στον άξονα 3, Επιστημονικές μέθοδοι, γίνεται εστίαση στην περαιτέρω ανάλυση των Μ.Σ. που αναφέρονται στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης (π.χ. *«Να εκφραστούν κριτικά, δημιουργικά»*). Ενδελεχέστερα, ο τρόπος που σκέφτονται οι μαθητές μελετάται με κριτικό τρόπο ή, εναλλακτικά, εισάγονται σε μια αυστηρή, αλγοριθμική ακολουθία ακαδημαϊκών πρακτικών (Σιάτρας, 2013). Σε αυτόν τον άξονα, αξιολογείται εάν τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία κάνοντας παρατηρήσεις, συλλέγοντας δεδομένα, καταλήγοντας σε συμπεράσματα ή αν απλώς μαθαίνουν με παθητικό τρόπο. Εν ολίγοις, στον συγκεκριμένο άξονα διαφαίνονται στοιχεία που έχουν άμεση σχέση με ικανότητες όπως η κριτική σκέψη, παρατήρηση, εξαγωγή συμπερασμάτων κ.ά., έτσι ώστε να παρέχεται στα παιδιά ένα περιβάλλον που να εστιάζει στην επιστημονική σκέψη και θα τους είναι ιδιαίτερα χρήσιμο τόσο στην πορεία της εκπαίδευσής τους, όσο και στην καθημερινότητά τους.

Τέλος, ο άξονας 4, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα, εστιάζει στο γεγονός αν οι Μ.Σ. του Προγράμματος Δεξιοτήτων, συμβάλλουν στην ενίσχυση των παιδιών να είναι ενεργοί και συμμετέχοντες πολίτες στην κοινότητα τους (π.χ. *«Να κατανοήσουν τη σημασία της ισότιμης συμμετοχής στην οικογενειακή & κοινωνική ζωή»*). Αναλυτικότερα, στον άξονα 4 εξετάζονται συμπεριφορές και στάσεις των παιδιών που

καλούνται να πάρουν αποφάσεις, σε ένα Κοινωνικό ζήτημα που τα αφορά, οι οποίες είναι σημαντικό να τεκμηριώνονται. Έτσι, λοιπόν, ο συγκεκριμένος άξονας μας παρέχει τη δυνατότητα να παρατηρήσουμε την αλληλεπιδραστική σχέση μεταξύ του αφηρημένου ακαδημαϊκού «λόγου» και του «λόγου» των καθημερινών πρακτικών εμπειριών. Επιπροσθέτως, καταλαβαίνουμε αν το Πρόγραμμα Δεξιοτήτων συνδέει την επιστημονική νόηση με δεξιότητες για την κατανόηση του κοινωνικού κόσμου, που βοηθά τα παιδιά να μάθουν πώς να σκέφτονται τα πράγματα και επίσης πώς να συμπεριφέρονται στην κοινωνία, γεγονός που μπορεί να τους βοηθήσει να πάρουν ορθές αποφάσεις στην καθημερινή τους ζωή.

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στην παρακάτω ενότητα παρουσιάζονται οι αναλύσεις δεκαέξι (16) θεματικών υπο-ενοτήτων του Προγράμματος Καλλιέργειας Δεξιοτήτων (ΙΕΠ, 2021).

3.1 «Δεν μαλώνω, δεν μαλώνω, αγκαλιά μεγάλη απλώνω».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Δεν μαλώνω, δεν μαλώνω, αγκαλιά μεγάλη απλώνω». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 1).

Πίνακας 1: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Δεν μαλώνω, δεν μαλώνω, αγκαλιά μεγάλη απλώνω».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5	-	1.2, 1.3, 1.4, 1.5
Εργαστήριο 2	2.5	2.1, 2.2, 2.4,	2.3	2.2, 2.4, 2.5
Εργαστήριο 3	3.8, 3.10	3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.9	3.2, 3.6, 3.10	3.1, 3.7
Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7, 4.8	-	4.1, 4.2, 4.3, 4.5, 4.8
Εργαστήριο 5	5.3, 5.4	5.1, 5.2, 5.7	5.3, 5.4, 5.5, 5.6	5.1, 5.2, 5.7
Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.2, 6.3, 6.4	6.2	6.1, 6.3, 6.4

Εργαστήριο 7	-	7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.6	-	7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5
Σύνολο	5	36	9	24

Από τον πίνακα 1 προκύπτει ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* εντάσσονται πέντε (5) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Πιο συγκεκριμένα, από την ανάλυση αναφέρεται ότι οι Μ.Σ. δίνουν έμφαση στην κατανόηση ενός αφηρημένου εννοιολογικού περιεχομένου που αφορά σε γενικότερα ανθρωπιστικά ζητήματα (π.χ. «*Να αναγνωρίζουν την έννοια του δικαίου και αδίκου*», ΙΕΠ, 2021α, σελ. 6).

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου*, το σύνολο των εργαστηρίων εμφανίζει πλειοψηφικά Μ.Σ., όπου τριάντα έξι (36) ειδικές αναφορές Μ.Σ. αναδεικνύουν βιωματικά στοιχεία για την οικοδόμηση νέας γνώσης. Παρατηρείται ότι οι Μ.Σ. εστιάζουν στην ανάδειξη της φαντασίας των μικρών παιδιών (π.χ. «*Να δώσουν συγκεκριμένη μορφή σε πρόσωπα ή χώρους που έχουν συλλάβει με τη φαντασία τους*», ΙΕΠ, 2021α, σελ. 7), καθώς και στην ανάπτυξη συνεργασίας για την υλοποίηση ομαδικών εργασιών (π.χ. «*Να συνεργάζονται, να δουλεύουν ομαδικά, να συζητάνε, να σκέφτονται ομαδικά, να ανταλλάσσουν σκέψεις και ιδέες, να επικοινωνούν*», ΙΕΠ, 2021α, σελ. 5).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* προκύπτουν εννέα (9) ειδικές αναφορές Μ.Σ. οι οποίες προωθούν την κριτική επιστημονική σκέψη, τον πειραματισμό και την ενεργή εμπλοκή των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ενδελεχέστερα, από την ανάλυση των Μ.Σ. αναδεικνύεται ότι οι μαθήτριες/τές καλούνται να αναστοχαστούν ενεργητικά το περιεχόμενο ώστε να διαμορφώσουν στοιχεία για τις τοπικές κοινωνίες (π.χ. «*Να καταγράψουν τρόπους ενημέρωσης της τοπικής κοινωνίας (Κριτική Σκέψη)*», ΙΕΠ, 2021α, σελ. 9). Επίσης, οι Μ.Σ. δίνουν έμφαση στην καλλιέργεια ικανοτήτων όσον αφορά στη διαδικασία της παρατήρησης, καταγραφής και εξαγωγής συμπερασμάτων, με σκοπό την οικοδόμηση νέων γνώσεων (π.χ. «*Να παρατηρούν, να υποθέτουν, να προβλέπουν και να συμπεραίνουν*», ΙΕΠ, 2021α, σελ. 6).

Στον άξονα *Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα* κατατάσσονται είκοσι τέσσερις (24) ειδικές αναφορές Μ.Σ., που προωθούν την κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και την ενεργή συμμετοχή τους στις κοινωνικές ομάδες. Από την ανάλυση των δεδομένων,

διαφαίνεται ότι ορισμένοι Μ.Σ. εστιάζουν στην επικοινωνία των παιδιών για καθημερινά θέματα που αφορούν κυρίως τα συναισθήματα των παιδιών (π.χ. «Να αντιλαμβάνονται και να κατανοούν τα συναισθήματα των άλλων (ενσυναίσθηση)», ΙΕΠ, 2021α, σελ. 6), καθώς και στην ανάπτυξη συνεργασιών στα πλαίσια μιας ομάδας (π.χ. «Να αντιληφθούν τη σπουδαιότητα του ρόλου του παρατηρητή και πόσο σημαντική είναι η δύναμη της ομάδας», ΙΕΠ, 2021α, σελ.8).

3.2 «Τα κόκκινα παπούτσια».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Τα κόκκινα παπούτσια». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 2).

Πίνακας 2: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Τα κόκκινα παπούτσια».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.9	1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 1.8	1.9
Εργαστήριο 2	-	2.2, 2.3, 2.5, 2.6, 2.7, 2.8	2.1, 2.2, 2.4, 2.9	2.8, 2.9
Εργαστήριο 3	3.4	3.1, 3.3, 3.5	3.1	3.2, 3.3, 3.5
Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7, 4.8	4.4, 4.5	4.1, 4.2
Εργαστήριο 5	-	5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8	5.7	5.4

Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.7, 6.8, 6.9	-	6.1, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.7, 6.8, 6.9
Εργαστήριο 7	-	7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.6	7.5	7.1.7.2, 7.3, 7.4
Σύνολο	1	47	14	21

Από τον πίνακα 2 προκύπτει ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* εντάσσεται μια (1) ειδική αναφορά Μ.Σ. Αναλυτικότερα, από την ανάλυση παρατηρείται ότι ο Μ.Σ. εμβαθύνει σε ένα περιεχόμενο που αφορά στην κατανόηση της αναπαραγωγής των ανθρώπων (π.χ. «*Να αντιλαμβάνονται βασικά θέματα για την αναπαραγωγή*», ΙΕΠ, 2021β, σελ. 10).

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* αναφέρονται σαράντα επτά (47) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Πιο συγκεκριμένα, οι Μ.Σ. εστιάζουν στην ανάδειξη και αναγνώριση των μελών του σώματος των παιδιών και ειδικότερα στη διαφορετικότητα των γεννητικών οργάνων που έχει το κάθε φύλο (π.χ. «*Να συνειδητοποιήσουν τις διαφοροποιήσεις των γεννητικών οργάνων σε σχέση με το φύλο*», ΙΕΠ, 2021β, σελ. 9). Ταυτόχρονα, στην κατεύθυνση αυτή, τα μικρά παιδιά θεωρείται σημαντικό να κατανοήσουν πως ο κάθε άνθρωπος έχει διαφορετικό σωματότυπο και να αισθάνονται άνετα με το δικό τους σώμα, φυσικά χωρίς να κατακρίνουν τους υπολοίπους σε περίπτωση που διαφέρει κάτι πάνω τους (π.χ. «*Να αισθάνονται άνετα με το σώμα τους*», ΙΕΠ, 2021β, σελ. 9).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* εντάσσονται δεκατέσσερις (14) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Αρχικά, οι Μ.Σ. προωθούν την ανάπτυξη ικανοτήτων κριτικής-επιστημονικής νοοτροπίας. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά καλούνται να παρατηρούν κοινωνικά φαινόμενα στην καθημερινότητά τους που πιθανώς ενδιαφέρουν όλο τον κόσμο (π.χ. «*Να παρατηρούν, να σκέπτονται μεταφορικά, να διαχειρίζονται νέα δεδομένα και να δημιουργούν νέα γνωστικά σχήματα μέσα από απλές συγκριτολογικές μορφές ερμηνείας του κόσμου*», ΙΕΠ, 2021β, σελ. 11). Επίσης, οι Μ.Σ. αναφέρονται σε ικανότητες αναστοχασμού των παιδιών (π.χ. «*Να αναστοχάζονται*», ΙΕΠ, 2021β, σελ. 14), όπως

παράλληλα οι μαθητές ενθαρρύνονται στο να σκέφτονται και να εκφράζονται με κριτικό τρόπο (π.χ. «*Να εκφραστούν κριτικά, δημιουργικά*», ΙΕΠ, 2021β, σελ. 8).

Στον άξονα *Κοινωνικο-επιστημονικά* ζητήματα αναφέρονται είκοσι ένα (21) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Ειδικότερα, οι Μ.Σ. εστιάζουν στην επικοινωνία και συνεργασία τόσο μεταξύ των παιδιών, όσο και μεταξύ των παιδιών με τους ενήλικες. Από την ανάλυση προκύπτει ότι οι Μ.Σ. εμβαθύνουν σε ζητήματα που αφορούν στην γενικότερη αντίληψη των σχέσεων που μπορούν να αναπτύξουν τα νήπια (π.χ. «*Να αντιληφθούν τη σημασία των διαπροσωπικών σχέσεων στη ζωή του ατόμου*», ΙΕΠ, 2021β, σελ. 11), καθώς και στους τρόπους που μπορούν να εκφράσουν οποιοδήποτε πρόβλημα που μπορεί να αναδυθεί στην διάρκεια της ζωής τους (π.χ. «*Να εκφράζονται αποτελεσματικά και πειστικά αξιοποιώντας λεκτικούς και μη λεκτικούς τρόπους επικοινωνίας*», ΙΕΠ, 2021β,σελ.14).

3.3 «Κάθε αλλαγή μια φωτεινή αρχή».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Κάθε αλλαγή μια φωτεινή αρχή». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 3).

Πίνακας 3: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Κάθε αλλαγή μια φωτεινή αρχή».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8, 1.10	1.4, 1.7, 1.9, 1.10	1.1, 1.5, 1.6
Εργαστήριο 2	-	2.1, 2.2, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7	2.3	2.1, 2.2

Εργαστήριο 3	-	3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.10, 3.12	3.3, 3.7, 3.11	3.4, 3.6, 3.7
Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2, 4.9, 4.11, 4.12, 4.13, 4.14	4.4, 4.5, 4.6, 4.7, 4.8, 4.10, 4.11	4.3, 4.5
Εργαστήριο 5	-	5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.7, 5.8, 5.10	5.5, 5.6	5.9, 5.10
Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.3, 6.5, 6.6, 6.8	6.4, 6.7	6.2, 6.3
Εργαστήριο 7	-	7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7, 7.8	-	7.5, 7.7, 7.8
Σύνολο	0	52	19	17

Από τον πίνακα 3 προκύπτει ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* δεν εντάσσονται ειδικές αναφορές Μ.Σ.

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* αναφέρονται πενήντα δύο (52) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Πιο συγκεκριμένα, οι Μ.Σ. αφορούν σε θέματα των συναισθημάτων των παιδιών και με ποιον τρόπο μπορούν να τα αποδέχονται και να τα εκδηλώνουν (π.χ. «*Να αποδέχονται τα αρνητικά και τα θετικά συναισθήματα και να τα διαχειρίζονται*», ΙΕΠ, 2021γ, σελ. 11). Επιπλέον, οι Μ.Σ. εμβαθύνουν στην ανάπτυξη αλληλεγγύης και συνεργασίας μεταξύ παιδιών προσχολικής ηλικίας (π.χ. «*Να εμπλουτίζονται και να ενεργούν με αξίες ζωής όπως συνεργασία, αλληλεγγύη, προσφορά*», ΙΕΠ, 2021γ, σελ. 15), καθώς και στον σεβασμό των ορίων που θέτουν τα άτομα (π.χ. «*Να ακολουθούν κανόνες και να σέβονται τα όρια των άλλων*», ΙΕΠ, 2021γ, σελ.12).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* ταξινομούνται δεκαεννέα (19) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. στοχεύουν κυρίως στον αναστοχασμό των ίδιων των παιδιών γύρω από τον εαυτό τους (π.χ. «*Να παρατηρούν, να στοχάζονται και αναστοχάζονται, διευρύνοντας τη σχέση και γνώση του εαυτού (αυτογνωσία & αυτοπεποίθηση)*», ΙΕΠ, 2021γ, σελ. 11). Επίσης, οι Μ.Σ. δίνουν έμφαση στην επίλυση

προβλημάτων που ανακύπτουν στα πλαίσια των μαθημάτων μέσω των ιδεών και απόψεων των παιδιών (π.χ. «Να σκέφτονται επί ενός θέματος / ιδέας / προβλήματος και να διατυπώνουν τις σκέψεις τους», ΙΕΠ, 2021γ, σελ. 12).

Στον άξονα *Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα* εντάσσονται δεκαεπτά (17) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Ειδικότερα, οι Μ.Σ. φαίνεται να εστιάζουν στο πώς τα παιδιά θα αισθάνονται ασφάλεια κι εμπιστοσύνη μέσα στο σχολικό περιβάλλον (π.χ. «Να εξοικειωθούν και να αισθανθούν ασφάλεια στο καινούργιο περιβάλλον», ΙΕΠ, 2021γ, σελ. 9). Επίσης, οι Μ.Σ. εμβαθύνουν στην ανάπτυξη ομαδικού πνεύματος έτσι ώστε τα παιδιά να παράγουν ένα δημιουργικό αποτέλεσμα και να πετυχαίνουν κοινούς στόχους μέσα στο πλαίσιο συνεργασίας με άλλα παιδιά (π.χ. «Να αντιλαμβάνονται τη συνεργασία και τη σύνδεση με τους άλλους ως “δύναμη για την επίτευξη στόχων”» , ΙΕΠ, 2021γ, σελ. 14).

3.4 «Παίζω, μεγαλώνω τον εαυτό μου διαμορφώνω».

Στο μέρος της εργασίας που ακολουθεί παρατίθενται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Παίζω, μεγαλώνω τον εαυτό μου διαμορφώνω». Οι Μ.Σ. αυτών των εργαστηρίων ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 4).

Πίνακας 4: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Παίζω, μεγαλώνω τον εαυτό μου διαμορφώνω».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1	-	-
Εργαστήριο 2	-	2.1, 2.4	2.2, 2.3	2.1, 2.4
Εργαστήριο 3	-	3.1	-	3.1

Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2, 4.3	-	4.1, 4.2, 4.3
Εργαστήριο 5	-	5.1	-	5.1
Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.2	-	6.1
Εργαστήριο 7	-	7.1, 7.2	-	7.1, 7.2
Σύνολο	0	12	2	10

Από τον πίνακα 4 προκύπτει ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* δεν εντάσσονται ειδικές αναφορές Μ.Σ.

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* κατατάσσονται δώδεκα (12) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Ενδεδειχότερα, διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. εστιάζουν στην οπτική των παιδιών όσον αφορά στη διαφορετικότητα και στην κατανόηση πως δεν εξαρτάται η εμφάνιση του κάθε ανθρώπου γι' αυτό (π.χ. «*Να συνειδητοποιήσουν ότι η διαφορετικότητα δεν απορρέει από τις διαφορές στην εξωτερική εμφάνιση*», ΙΕΠ, 2021δ, σελ. 7). Ακόμη, παρατηρείται ότι οι Μ.Σ. εστιάζουν στον τρόπο με τον οποίο τα μικρά παιδιά αντιλαμβάνονται και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους αλλά και στο γεγονός πως όλα τα παιχνίδια είναι για όλους ανεξαρτήτως φύλου (π.χ. «*Να συνειδητοποιήσουν ότι δεν υπάρχουν «αγορίστικα» και «κοριτσίστικα» παιχνίδια στην αυλή*», ΙΕΠ, 2021δ, σελ. 12).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* αναφέρονται δύο (2) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση φαίνεται ότι οι Μ.Σ. δίνουν έμφαση τόσο στην κατανόηση του ανθρώπινου σώματος, όσο και στις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα σώματα (π.χ. «*Να κατανοήσουν το ανθρώπινο σώμα εσωτερικά & εξωτερικά*», ΙΕΠ, 2021δ, σελ. 7).

Στον άξονα *Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα* προκύπτουν δέκα (10) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση φαίνεται ότι οι Μ.Σ. αναδεικνύουν το ενδιαφέρον, την ευαισθητοποίηση και την ισότιμη συμμετοχή κι εμπλοκή των παιδιών σε θέματα του κοινωνικού συνόλου (π.χ. «*Να κατανοήσουν τη σημασία της ισότιμης συμμετοχής στην οικογενειακή & κοινωνική ζωή*», ΙΕΠ, 2021δ, σελ. 10). Επίσης, οι Μ.Σ. στοχεύουν στην αναγνώριση δικαιωμάτων που έχουν τα παιδιά μέσα στη κοινωνία και πιο

συγκεκριμένα το δικαίωμα της εκπαίδευσης που είναι για όλους χωρίς καμία εξαίρεση (π.χ. «Να κατανοήσουν τη σημασία της εκπαίδευσης για όλους», ΙΕΠ, 2021δ, σελ. 12).

3.5 «Μες στο σπίτι ας προσέχω ατυχήματα μην έχω».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε έξι (6) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Μες στο σπίτι ας προσέχω ατυχήματα μην έχω». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 5).

Πίνακας 5: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Μες στο σπίτι ας προσέχω ατυχήματα μην έχω».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	1.1	1.1	-	-
Εργαστήριο 2	-	2.1, 2.2, 2.3	2.1, 2.2	-
Εργαστήριο 3	-	3.1, 3.3	3.2, 3.3	-
Εργαστήριο 4	4.1	-	-	-
Εργαστήριο 5	5.1	5.2, 5.3	-	5.3
Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.2	6.1	-
Σύνολο	3	10	5	1

Από τον πίνακα 5 διαφαίνεται ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* εντάσσονται τρεις (3) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Οι Μ.Σ. εστιάζουν στο να μάθουν τα παιδιά κάποιες

πληροφορίες που ενδεχομένως να τους χρειαστούν στο μέλλον (π.χ. «Να απομνημονεύσουν τα χρήσιμα τηλέφωνα ανάγκης», ΙΕΠ, 2021ε, σελ. 11).

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* κατατάσσονται δέκα (10) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση φαίνεται ότι οι Μ.Σ. επικεντρώνονται στο να είναι σε θέση τα παιδιά να αντιμετωπίζουν πιθανούς κινδύνους που υπάρχουν στον εσωτερικό κι εξωτερικό χώρο του σπιτιού (π.χ. «Να διερευνήσουν και να κατονομάσουν τους κινδύνους που κρύβει ο εξωτερικός και ο εσωτερικός χώρος του σπιτιού», ΙΕΠ, 2021ε, σελ. 8). Επίσης, οι Μ.Σ. αναδεικνύουν διάφορες δεξιότητες καθώς και τον χρήσιμο ρόλο που μπορούν να έχουν τα παιδιά σε πιθανό τραυματισμό κάποιου ανθρώπου με σκοπό να του/της παρέχουν τις πρώτες βοήθειες (π.χ. «Να μάθουν να υποδύονται ρόλους και να αναπτύζουν βιωματικά δεξιότητες σχετικά με την παροχή πρώτων βοηθειών», ΙΕΠ, 2021ε, σελ. 15).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* προκύπτουν πέντε (5) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση προκύπτει ότι οι Μ.Σ. στοχεύουν στην ανάπτυξη των ορισμένων δεξιοτήτων, λόγου χάρη η δημιουργία κανόνων, που θα είναι χρήσιμες καθ' όλη την διάρκεια της ζωής των παιδιών (π.χ. «Δημιουργούν κανόνες/οδηγίες», ΙΕΠ, 2021ε, σελ. 9).

Στον άξονα *Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα* εντάσσεται μια (1) ειδική αναφορά Μ.Σ. Αναλυτικότερα, ο Μ.Σ. εστιάζει κυρίως στη συνεργασία των παιδιών με σκοπό να δημιουργήσουν κάτι όλοι μαζί, αλλά και στο να εμπεδώσουν την σημαντικότητα της πρόληψης των ατυχημάτων (π.χ. «Να κατανοήσουν τη σημασία της πρόληψης των ατυχημάτων και να συνεργαστούν για να δημιουργήσουν με ψηφιακά μέσα ένα πολυτροπικό έργο», ΙΕΠ, 2021ε, σελ. 9).

3.6 «Είμαι εγώ! Είμαι μοναδικός!!».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Είμαι εγώ! Είμαι μοναδικός!!». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 6).

Πίνακας 6: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Είμαι εγώ! Είμαι μοναδικός!!»

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2, 1.3	-	1.1, 1.2
Εργαστήριο 2	-	2.1, 2.2, 2.3	2.2, 2.4	-
Εργαστήριο 3	3.1	3.2, 3.3, 3.4, 3.5	-	3.2, 3.3
Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5	-	4.2, 4.4, 4.5
Εργαστήριο 5	-	5.1, 5.2, 5.3, 5.4	5.2	-
Εργαστήριο 6	6.1	6.2, 6.3, 6.4	-	-
Εργαστήριο 7	-	7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7	7.1, 7.2, 7.3	7.4, 7.7
Σύνολο	2	29	6	8

Από τον πίνακα 5 διαφαίνεται ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* εντάσσονται δύο (2) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Οι Μ.Σ. εστιάζουν στο να μάθουν τα παιδιά τον τρόπο που μπορούμε να μετατρέψουμε τον προφορικό λόγο σε γραπτό (π.χ. «*Να αντιληφθούν τα παιδιά ότι ο προφορικός λόγος μετατρέπεται σε γραπτό*», ΙΕΠ, 2021στ, σελ. 8).

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* κατατάσσονται είκοσι εννέα (29) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. στοχεύουν στο να αποδεχτούν τα παιδιά τη διαφορετικότητα και να σέβονται την όποια ιδιαιτερότητα που μπορεί να έχει ο διπλανός τους (π.χ. «*Να συνειδητοποιήσουν την διαφορετικότητά τους, να μάθουν να σέβονται και να αποδέχονται την ιδιαιτερότητα του άλλου*», ΙΕΠ, 2021στ, σελ. 6).

Επιπροσθέτως, οι Μ.Σ. στοχεύουν στην ανάπτυξη των συναισθημάτων των παιδιών μέσω της ανάληψης ενός ρόλου (π.χ. «*Να αναπτύξουν το συναίσθημα και τη φαντασία τους, υποδυόμενοι άλλα πρόσωπα*», ΙΕΠ, 2021στ, σελ. 10).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* εντάσσονται έξι (6) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Αναλυτικότερα, οι Μ.Σ. δίνουν έμφαση στην καταμέτρηση διαφόρων πραγμάτων από τα παιδιά (π.χ. «*Να κάνουν μετρήσεις χρησιμοποιώντας συγκεκριμένη μονάδα μέτρησης*», ΙΕΠ, 2021στ, σελ. 7). Ταυτόχρονα, οι Μ.Σ. δίνουν έμφαση στην εξερεύνηση των παιδιών μέσω ερευνητικών διαδικασιών ώστε να καταλήγουν σε συμπεράσματα (π.χ. «*Να εξοικειωθούν με βασικές ερευνητικές διαδικασίες*», ΙΕΠ, 2021στ, σελ. 12).

Από τον άξονα *Κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα* προκύπτουν οκτώ (8) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Πιο συγκεκριμένα, οι Μ.Σ. επικεντρώνονται στην ανάπτυξη του αισθήματος της συνεργασίας στα πλαίσια μιας ομάδας, με σκοπό να βγάλουν εις πέρας οποιαδήποτε δυσκολία που ενδεχομένως προκύψει κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (π.χ. «*Να αποκτήσουν ικανότητες συνεργασίας, βρίσκοντας τον δικό τους τρόπο να ανταποκριθούν σε πραγματικές δυσκολίες*», ΙΕΠ, 2021στ, σελ. 8). Ακόμη, τα παιδιά ενθαρρύνονται ώστε να ευαισθητοποιήσουν την κοινωνία, όχι μόνο την σχολική αλλά και την τοπική, σε διάφορα θέματα που τους απασχολούν και είναι σημαντικό να δοθεί μία λύση (π.χ. «*Να υπάρξει ευαισθητοποίηση της τοπικής και σχολικής κοινότητας*», ΙΕΠ, 2021στ, σελ. 12).

3.7 «Τον ΚΟΚ αγαπώ. Με ασφάλεια κυκλοφορώ».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Τον ΚΟΚ αγαπώ. Με ασφάλεια κυκλοφορώ». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 7).

Πίνακας 7: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Τον ΚΟΚ αγαπώ. Με ασφάλεια κυκλοφορώ».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5	-	1.5
Εργαστήριο 2	2.1, 2.2, 2.3, 2.5	2.4	-	-
Εργαστήριο 3	3.1, 3.2	3.4, 3.5	3.3	-
Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2, 4.3, 4.5, 4.6	4.4	-
Εργαστήριο 5	-	5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5	-	5.1
Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.4, 6.5	6.1, 6.2, 6.3	6.5
Εργαστήριο 7	-	7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5	-	7,3
Σύνολο	6	26	5	4

Από την ανάλυση φαίνεται ότι κατατάσσονται έξι (6) ειδικές αναφορές Μ.Σ στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο*. Ενδελεχέστερα, οι Μ.Σ. εστιάζουν στην αναγνώριση και κατανόηση των κανόνων κυκλοφορίας και το πόσο αναγκαίοι είναι στην καθημερινότητά μας (π.χ. «*Να αναγνωρίσουν την ύπαρξη, την τήρηση και την αναγκαιότητα των κανόνων κυκλοφορίας*», ΙΕΠ, 2021ζ, σελ. 7). Παράλληλα, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο να κατανοήσουν τα παιδιά τις χωροταξικές έννοιες (π.χ. «*Να μάθουν χωροταξικές έννοιες όπως (μπροστά-πίσω, πάνω-κάτω, κοντά- μακριά, δίπλα-απέναντι)*», ΙΕΠ, 2021ζ, σελ. 8).

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* εντάσσονται είκοσι έξι (26) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαπιστώνεται ότι οι Μ.Σ. στοχεύουν στον τρόπο τον οποίο έχουν τη δυνατότητα να προστατεύουν τους εαυτούς τους, αλλά και στο να καταλάβουν πως

μπορούν από μόνα τους να προλαμβάνουν τα ατυχήματα (π.χ. «Να καλλιεργήσουν το ένστικτο της αυτοπροστασίας και να κατανοήσουν τρόπους προστασίας και πρόληψης ατυχημάτων», ΙΕΠ, 2021ζ, σελ. 6). Επιπλέον, οι Μ.Σ. αναφέρονται στην ενθάρρυνση της εκφραστικότητας και της δημιουργικότητας με τη βοήθεια ποικίλων υλικών (π.χ. «Να αναπτύξουν την εκφραστικότητα τους και τη δημιουργικότητα μέσα από ποικίλα υλικά ανακυκλώσιμα και μη», ΙΕΠ, 2021ζ, σελ.10).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* προκύπτουν πέντε (5) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. εστιάζουν στην διατύπωση διαφόρων ερωτημάτων και στην αναζήτηση απαντήσεων γι' αυτά τα ερωτήματα (π.χ. «Να διατυπώνουν ερωτήματα και να αναζητούν απαντήσεις», ΙΕΠ, 2021ζ, σελ. 8).

Στον άξονα *Κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα* αναφέρονται τέσσερις (4) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. επικεντρώνονται κυρίως στη συνεργασία των παιδιών με βασικό στόχο την επίλυση προβλημάτων που αναδύονται στη σχολική τάξη (π.χ. «Να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με τα μέλη της ομάδας ανταλλάσσοντας ιδέες και προτάσεις και να αναπτύξουν έτσι εναλλακτικές στρατηγικές προσέγγισης και επίλυσης προβλημάτων», ΙΕΠ, 2021ζ, σελ. 10).

3.8 «Ασφαλώς κυκλοφορώ με το ποδήλατό μου».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε έξι (6) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Ασφαλώς κυκλοφορώ με το ποδήλατό μου». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 8).

Πίνακας 8: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: Ασφαλώς κυκλοφορώ με το ποδήλατό μου.

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	1.1	-	-	-

Εργαστήριο 2	2.1, 2.2	-	-	-
Εργαστήριο 3	-	3.1, 3.2	-	3.1
Εργαστήριο 4	-	4.1	-	-
Εργαστήριο 5	5.1	5.1	-	-
Εργαστήριο 6	-	6.1	-	6.1
Σύνολο	4	5	0	2

Από την ανάλυση φαίνεται ότι κατατάσσονται τέσσερις (4) ειδικές αναφορές Μ.Σ στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο*. Πιο συγκεκριμένα, οι Μ.Σ. στοχεύουν στην αναγνώριση των σημάτων οδικής κυκλοφορίας των ποδηλάτων από τα παιδιά όταν τα βλέπουν στον δρόμο(π.χ. «*Να αναγνωρίζουν τα σήματα οδικής κυκλοφορίας για τον ποδηλάτη*», ΙΕΠ, 2021η, σελ. 5).

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* κατατάσσονται πέντε (5) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Αναλυτικότερα, φαίνεται ότι οι Μ.Σ. εστιάζουν στον τρόπο που μπορούν τα παιδιά να περιγράφουν τις αιτίες που οδηγούν στα τροχαία ατυχήματα (π.χ. «*Να περιγράφουν τις αιτίες πρόκλησης των τροχαίων ατυχημάτων για τις οποίες ευθύνονται οι οδηγοί*», ΙΕΠ, 2021η, σελ. 6). Επίσης, γίνεται αναφορά στο ποδήλατο ως άθλημα βουνού που μπορεί να το αγαπήσουν τα παιδιά ως χόμπι (π.χ. «*Το ποδήλατο ως άθλημα βουνού και αγαπημένο χόμπι των παιδιών*», ΙΕΠ, 2021η, σελ. 6).

Από την ανάλυση παρατηρείται ότι δεν εντάσσονται ειδικές αναφορές Μ.Σ. στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι*.

Στον άξονα *Κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα* εντάσσονται δύο (2) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Πιο συγκεκριμένα, από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. εμβαθύνουν στο πώς μπορούμε μέσω του ποδηλάτου να εξοικονομήσουμε ενέργεια όλοι μας και πώς βοηθά σε πολλούς τομείς τους ανθρώπους (π.χ. «*Το ποδήλατο ως μέσο μεταφοράς και εξοικονόμησης ενέργειας αλλά και ως μέσο που βοηθά ψυχοσωματικά τον άνθρωπο*», ΙΕΠ, 2021η, σελ. 8).

3.9 «Γνωριμία με το ανθρώπινο σώμα».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Γνωριμία με το ανθρώπινο σώμα». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 9).

Πίνακας 9: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Γνωριμία με το ανθρώπινο σώμα».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2, 1.4	1.3, 1.4	1.1, 1.2
Εργαστήριο 2	2.3, 2.4	2.1, 2.2, 2.6, 2.7, 2.8	2.5, 2.8, 2.9	2.2
Εργαστήριο 3	3.1	3.2, 3.3, 3.4	3.1, 3.5, 3.6	-
Εργαστήριο 4	4.1, 4.6	4.2, 4.4, 4.5, 4.7, 4.8, 4.9, 4.10, 4.11	4.3, 4.4, 4.8, 4.9, 4.10, 4.11	4.2
Εργαστήριο 5	5.1, 5.8, 5.9	5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7	5.2, 5.4	5.6
Εργαστήριο 6	6.3, 6.4	6.2, 6.5	6.1	-
Εργαστήριο 7	7.2	7.1, 7.3	7.4	7.3
Σύνολο	11	29	18	6

Από τον πίνακα 9 προκύπτει ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* εντάσσονται έντεκα (11) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Διαφαίνεται, λοιπόν, ότι οι Μ.Σ. εμβαθύνουν στην κατανόηση από τα παιδιά των οργάνων του σώματος ενός ανθρώπου και η θέση που καταλαμβάνουν σε αυτό (π.χ. *«Να καταλάβουν πάνω στο σώμα που βρίσκεται το καθένα από τα όργανα»*), ΙΕΠ, 2021θ, σελ. 7). Επιπρόσθετα, αναφέρονται οι διατροφικές συνήθειες με τις οποίες τα παιδιά μπορούν να έχουν σωστή υγιεινή του στόματος (π.χ. *«Να γνωρίσουν τους παράγοντες που συμβάλλουν στη σωστή υγιεινή του στόματος (διατροφή, συνήθειες)»*), ΙΕΠ, 2021θ, σελ. 11).

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* ταξινομούνται είκοσι εννέα (29) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι στόχοι εμβαθύνουν στο να γνωρίσουν καλά τα παιδιά το ανθρώπινο σώμα (π.χ. *«Γνωριμία με την τελειότερη μηχανή που αποκαλείται ανθρώπινο σώμα»*), ΙΕΠ, 2021θ, σελ. 9). Επιπλέον, οι Μ.Σ. αναδεικνύουν διάφορους προβληματισμούς που πιθανόν έχουν τα παιδιά αναφορικά με τις συνέπειες που μπορεί να υπάρξουν από την μη σωστή υγιεινή του στόματος (π.χ. *«Να προβληματιστούν για τις συνέπειες της μη σωστής στοματικής υγιεινής»*), ΙΕΠ, 2021θ, σελ. 11).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι*, στην ανάλυση των δεκαοκτώ (18) ειδικών αναφορών Μ.Σ. διαφαίνεται ότι επικεντρώνονται στη βιωματική μάθηση των παιδιών μέσω δραστηριοτήτων που μπορούν μάλιστα να ανακαλύψουν διάφορα πράγματα (π.χ. *«Βιωματική-ανακαλυπτική μάθηση μέσω διαδραστικών δραστηριοτήτων»*), ΙΕΠ, 2021θ, σελ. 9). Ακόμη, γίνεται λόγος στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και δημιουργικής φαντασίας από τα παιδιά (π.χ. *«Να αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα και φαντασία καθώς και τη δημιουργική τους φαντασία»*), ΙΕΠ, 2021θ, σελ. 10), καθώς και στην ελεύθερη παρατήρηση κι εξαγωγή συμπερασμάτων για προβλήματα που μπορεί να έχουν (π.χ. *«Να μπορούν να παρατηρούν, να μελετούν και να συμπεραίνουν»*), ΙΕΠ, 2021θ, σελ. 10).

Στον άξονα *Κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα* κατατάσσονται έξι (6) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι στόχοι κάνουν λόγο στην αυτοπειθαρχία, τη συνεργασία και την ομαδικότητα που είναι σημαντικό να κατέχουν όλα τα παιδιά (π.χ. *«Να αναπτύσσει την αυτοπειθαρχία, τη θέλησης της υπευθυνότητας, τη συνεργασίας και τη ομαδικότητας»*), ΙΕΠ, 2021θ, σελ.6). Ταυτόχρονα, οι Μ.Σ. αναδεικνύουν την ελεύθερη έκφραση και την αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών είτε συμφωνούν είτε διαφωνούν με τις απόψεις των υπολοίπων (π.χ. *«Να μάθουν να εκφράζονται, να ακούν*

και να αλληλοεπιδρούν με τα υπόλοιπα παιδιά συμφωνώντας, διαφωνώντας και συμπληρώνοντας το ένα το άλλο», ΙΕΠ, 2021θ, σελ. 7).

3.10 «Ο Ρούλης ο Τροφούλης και η περιπέτειά του στον κόσμο της υγιεινής διατροφής».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Ο Ρούλης ο Τροφούλης και η περιπέτειά του στον κόσμο της υγιεινής διατροφής». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 10).

Πίνακας 10: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Ο Ρούλης ο Τροφούλης και η περιπέτειά του στον κόσμο της υγιεινής διατροφής».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2, 1.4	1.3	1.1, 1.2
Εργαστήριο 2	2.1	2.2, 2.3	-	-
Εργαστήριο 3	3.1, 3.2, 3.5, 3.6, 3.10	3.3, 3.4, 3.7, 3.8, 3.9	3.3	3.8
Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2, 4.5, 4.6	4.2, 4.3, 4.4	4.6
Εργαστήριο 5	5.4	5.1, 5.2, 5.3, 5.5, 5.6, 5.7	5.5	-
Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.2, 6.3, 6.4	6.4	-
Εργαστήριο 7	-	7.1, 7.2, 7.4	7.3, 7.4	-

Σύνολο	7	27	9	4
--------	---	----	---	---

Από τον πίνακα 10 προκύπτει ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* εντάσσονται επτά (7) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Οι Μ.Σ. εμβαθύνουν στο να γνωρίσουν τα παιδιά την υγιεινή διατροφή (π.χ. *«Γνωριμία με την υγιεινή διατροφή και την πυραμίδα ισορροπημένης διατροφής»*, ΙΕΠ, 2021ι, σελ. 8), καθώς και να είναι σε θέση να κατατάσσουν τις τροφές αναλόγως το πόσο υγιεινές ή όχι είναι (π.χ. *«Να κατατάσσει τις τροφές σε ανθυγιεινές και μη»*, ΙΕΠ, 2021ι, σελ. 8).

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* κατατάσσονται είκοσι επτά (27) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Πιο συγκεκριμένα, οι Μ.Σ. εμβαθύνουν στις θετικές συνέπειες που έχει η καθημερινή σωματική δραστηριότητα στη ζωή των παιδιών (π.χ. *«Να ενσωματώσει τη σωματική δραστηριότητα στην καθημερινότητά του/της για τη διατήρηση της καλής υγείας»*, ΙΕΠ, 2021ι, σελ. 6). Επιπροσθέτως, οι Μ.Σ. εστιάζουν στην έκφραση του ρυθμού μέσω της κίνησης με σκοπό τα παιδιά να έχουν όσο το δυνατόν περισσότερη σωματική άσκηση στην καθημερινότητά τους (π.χ. *«Να εκφράζει στοιχεία του ρυθμού μέσω της κίνησης»*, ΙΕΠ, 2021ι, σελ. 10).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* εντάσσονται εννέα (9) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Αναλυτικότερα, οι Μ.Σ. εστιάζουν στη δημιουργική έκφραση των παιδιών με την βοήθεια των ψηφιακών κειμένων (π.χ. *«Να εκφράζεται δημιουργώντας ψηφιακά κείμενα»*, ΙΕΠ, 2021ι, σελ. 9). Επιπροσθέτως, οι Μ.Σ. στοχεύουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ώστε το κάθε παιδί να μπορεί να επεξεργάζεται και να αξιολογεί τις πληροφορίες που λαμβάνει για να μην κινδυνέψει ποτέ η υγεία του (π.χ. *«Να αναπτύσσει δεξιότητες ώστε να κατατάσσει, να επεξεργάζεται και να αξιολογεί τις πληροφορίες και να συνειδητοποιεί τους κινδύνους που απειλούν την υγεία του/της»*, ΙΕΠ, 2021ι, σελ. 11).

Στον άξονα *Κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα* κατατάσσονται τέσσερις (4) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Αναλυτικότερα, διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. κάνουν λόγο στην ανάπτυξη διαφόρων δεξιοτήτων των παιδιών όπως της συνεργασίας και της αλληλοβοήθειας προς τους συνανθρώπους τους (π.χ. *«Να αναπτύξει δεξιότητες συνεργασίας και αλληλοβοήθειας και επικοινωνίας»*, ΙΕΠ, 2021ι, σελ. 6). Παράλληλα, αναφέρεται η σημαντικότητα, όλων των παιδιών, να συμμετέχουν σε ομαδικές δραστηριότητες (π.χ.

«Να συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες και λήψη συλλογικών αποφάσεων», ΙΕΠ, 2021ι, σελ. 9)

3.11 «Βλέπω με τα μάτια της καρδιάς μου».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Βλέπω με τα μάτια της καρδιάς μου». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 11).

Πίνακας 11: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Βλέπω με τα μάτια της καρδιάς μου».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2, 1.3	-	1.1, 1.2, 1.3
Εργαστήριο 2	-	2.2, 2.4	2.1, 2.3, 2.4	2.2
Εργαστήριο 3	-	3.1, 3.2, 3.3, 3.4	3.5	3.1, 3.4
Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2, 4.4, 4.5, 4.6	4.3	4.1, 4.4, 4.5
Εργαστήριο 5	-	5.1, 5.2, 5.3, 5.4	-	5.1, 5.3, 5.4
Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.2, 6.3	6.4	6.2, 6.3
Εργαστήριο 7	-	7.3, 7.4	7.1, 7.2	7.4
Σύνολο	0	23	8	15

Από τον πίνακα 11 συμπεραίνεται ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* δεν εντάσσονται ειδικές αναφορές Μ.Σ.

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* κατατάσσονται είκοσι τρεις (23) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση συμπεραίνεται ότι οι Μ.Σ. προωθούν την καλλιέργεια της υπευθυνότητας από τα παιδιά, αλλά και της ανάληψης πρωτοβουλιών (π.χ. «*Καλλιεργήσουν την υπευθυνότητα, την πρωτοβουλία*», ΙΕΠ, 2021κ, σελ. 8). Επίσης, διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. στοχεύουν στην ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης των παιδιών (π.χ. «*Καλλιεργήσουν τη δημιουργικότητά τους*», ΙΕΠ, 2021κ, σελ. 9).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* εντάσσονται οκτώ (8) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. εστιάζουν στην καλλιέργεια του γραμματισμού της τεχνολογίας (π.χ. «*Καλλιεργήσουν τον τεχνολογικό γραμματισμό*», ΙΕΠ, 2021κ, σελ. 7), καθώς και να ασχοληθούν με τον ψηφιακό γραμματισμό (π.χ. «*Εξοικειωθούν με τον ψηφιακό γραμματισμό*», ΙΕΠ, 2021κ, σελ. 12).

Στον άξονα *Κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα* ταξινομούνται δεκαπέντε (15) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι τα παιδιά έρχονται πιο κοντά με διάφορες κοινωνικές δεξιότητες (π.χ. «*Εξοικειωθούν με κοινωνικές δεξιότητες*», ΙΕΠ, 2021κ, σελ. 8). Επιπλέον, τα παιδιά αποκτούν την ενσυναίσθηση προς τους γύρω τους, το να έρχονται δηλαδή στη θέση του άλλου (π.χ. «*Αποκτήσουν την ενσυναίσθηση-ευαισθησία*», ΙΕΠ, 2021κ, σελ. 9).

3.12 «Προλαβαίνουμε τη Βία πριν εμφανιστεί».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Προλαβαίνουμε τη Βία πριν εμφανιστεί». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 12).

Πίνακας 12: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Προλαβαίνουμε τη Βία πριν εμφανιστεί».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6	-	1.4, 1.5, 1.6
Εργαστήριο 2	-	2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7, 2.8	-	2.4, 2.6, 2.7, 2.8
Εργαστήριο 3	-	3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9	3.2	3.7, 3.8
Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.6, 4.9, 4.10, 4.11	4.5, 4.6, 4.7, 4.8, 4.11	4.1, 4.9, 4.10
Εργαστήριο 5	-	5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.9	5.1, 5.2, 5.3, 5.7, 5.8	5.4, 5.5
Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.3, 6.5, 6.6	6.2, 6.4, 6.5	-
Εργαστήριο 7	-	7.1	7.2, 7.3	7.1
Σύνολο	0	41	16	15

Από τον πίνακα 12 συμπεραίνεται ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* δεν εντάσσονται ειδικές αναφορές Μ.Σ.

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* κατατάσσονται σαράντα ένας (41) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση συμπεραίνεται ότι οι Μ.Σ. προωθούν την διαμόρφωση των ταυτοτήτων στα παιδιά, τόσο ατομικά, όσο και συλλογικά (π.χ. «*Διαμορφώσουν την ατομική και τη συλλογική τους ταυτότητα*», ΙΕΠ, 2021λ, σελ. 7). Επίσης, διαφαίνεται ότι

οι Μ.Σ. στοχεύουν στην αποδοχή της διαφορετικότητας από τα παιδιά (π.χ. «Αποδέχονται το διαφορετικό και να συνυπάρχουν με αυτό», ΙΕΠ, 2021λ, σελ. 9).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* εντάσσονται δεκαέξι (16) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. εστιάζουν στη δημιουργικότητα των παιδιών (π.χ. «Δημιουργήσουν το τέλος της ιστορίας», ΙΕΠ, 2021λ, σελ. 9), καθώς και να επιχειρηματολογούν γι' αυτά που λένε και πιστεύουν (π.χ. «Επιχειρηματολογούν», ΙΕΠ, 2021λ, σελ. 12).

Στον άξονα *Κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα* ταξινομούνται δεκαπέντε (15) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι τα παιδιά ψάχνουν για τα κοινά στοιχεία ή ενδιαφέροντα που μπορεί να έχουν με τους συμμαθητές τους (π.χ. «Αναζητήσουν τα κοινά στοιχεία που έχουν με τα υπόλοιπα παιδιά», ΙΕΠ, 2021λ, σελ. 7). Επιπλέον, τα παιδιά αποκτούν την αίσθηση του πολίτη (π.χ. «Αναπτύξουν την πολιτειότητα», ΙΕΠ, 2021λ, σελ. 10).

3.13 «Το Ουράνιο τόξο είναι εδώ, μέσα του κρύβει θησαυρό!!!».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Το Ουράνιο τόξο είναι εδώ, μέσα του κρύβει θησαυρό!!!» Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 13).

Πίνακας 13: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Το Ουράνιο τόξο είναι εδώ, μέσα του κρύβει θησαυρό!!!»

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6	-	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6
Εργαστήριο 2	-	2.1, 2.2	-	2.1, 2.2

Εργαστήριο 3	-	3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5	-	3.4
Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5	-	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5
Εργαστήριο 5	-	5.1, 5.2	-	-
Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.2, 6.3	-	-
Εργαστήριο 7	-	7.1, 7.2	-	-
Σύνολο	0	25	0	14

Από τον πίνακα 13 συμπεραίνεται ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* δεν εντάσσονται ειδικές αναφορές Μ.Σ.

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* κατατάσσονται είκοσι πέντε (25) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. στοχεύουν στο να είναι σε θέση τα παιδιά να περιγράφουν τόσο εξωτερικά στοιχεία του εαυτού τους (π.χ. «Οι μαθητές/τριες να περιγράφουν τον εαυτό τους, αναφερόμενοι/ες σε εξωτερικά χαρακτηριστικά», ΙΕΠ, 2021μ, σελ. 7), όσο κι εσωτερικά στοιχεία (π.χ. «Οι μαθητές/τριες να μιλήσουν για τον εαυτό τους, αναφερόμενοι/ες σε εσωτερικά χαρακτηριστικά, όπως τί του/της αρέσει πολύ ή το αντίθετο», ΙΕΠ, 2021μ, σελ. 7). Συγχρόνως, οι Μ.Σ. επικεντρώνονται στην καταπολέμηση των στερεοτύπων που υπάρχουν μέσω διαφόρων δημιουργιών από τα παιδιά (π.χ. «Οι μαθητές/τριες δημιουργούν μια ψηφιακή αφίσα, όπου αποτυπώνονται εκφράσεις που ξεριζώνουν τα στερεότυπα», ΙΕΠ, 2021μ, σελ. 10).

Από τον πίνακα 13 συμπεραίνεται ότι στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* δεν εντάσσονται ειδικές αναφορές Μ.Σ.

Στον άξονα *Κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα* ταξινομούνται δεκατέσσερις (14) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση συμπεραίνεται ότι τα παιδιά κρίνεται αναγκαίο να νιώθουν μέλη μιας ομάδας κι ότι μπορούν να συνεισφέρουν σε αυτή (π.χ. «Οι μαθητές/τριες να αισθανθούν αναπόσπαστο κι απαραίτητο μέρος ενός ενιαίου

συνόλου-ομάδας», ΙΕΠ, 2021μ, σελ. 5). Παράλληλα, τα παιδιά μέσω δραματοποίησης έχουν τη δυνατότητα να εκφράζονται ελεύθερα σχετικά με τη συνεργασία και τα αισθήματα που νιώθουν ανάλογα με τα άτομα της ομάδας τους (π.χ. «Οι μαθητές/τριες να περιγράψουν μέσω δραματοποίησης πώς αισθάνονται όταν συνεργάζονται με τους άλλους, πώς αισθάνονται επίσης αν λείπει κάποιος/α από την ομάδα», ΙΕΠ, 2021μ, σελ. 8).

3.14 «Στη χώρα του Ατ και του Ντοτ!».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Στη χώρα του Ατ και του Ντοτ!». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 14).

Πίνακας 14: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Στη χώρα του Ατ και του Ντοτ!».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6	-	1.1, 1.2, 1.4, 1.6
Εργαστήριο 2	-	2.1, 2.2	-	2.1, 2.2
Εργαστήριο 3	-	3.1, 3.2, 3.3	3.1	-
Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2	4.1	-
Εργαστήριο 5	-	5.1, 5.2, 5.3, 5.4	-	5.3, 5.4
Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.2, 6.3	-	6.2, 6.3

Εργαστήριο 7	-	7.1, 7.2, 7.3	7.3	-
Σύνολο	0	23	3	10

Από τον πίνακα 14 συμπεραίνεται ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* δεν εντάσσονται ειδικές αναφορές Μ.Σ.

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* κατατάσσονται είκοσι τρεις (23) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. εμβαθύνουν στις αντιλήψεις που έχουν τα παιδιά για το διαδίκτυο και τον τρόπο που μπορούν να τις αποτυπώσουν (π.χ. «Οι μαθητές/τριες να αποτυπώσουν σε νοητικό χάρτη τις ιδέες και αντιλήψεις που έχουν για το διαδίκτυο, όπως αυτές θα αναδυθούν μέσα από τη διαδικασία της ιδεοθύελλας», ΙΕΠ, 2021ν, σελ. 8). Επιπλέον, γίνεται λόγος στον τρόπο που μπορούν τα παιδιά να διατυπώνουν κανόνες ώστε να περιηγούνται στο διαδίκτυο (π.χ. «Τα παιδιά να διατυπώσουν κάποιους πρώτους κανόνες για το Διαδίκτυο, όπως ότι χρειάζεται να είναι κοντά τους κάποιος ενήλικας όταν περιηγούνται κτλ», ΙΕΠ, 2021ν, σελ. 9).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* εντάσσονται τρεις (3) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. εστιάζουν στην αποκάλυψη κι ανακάλυψη γνώσεων που αφορούν το διαδίκτυο (π.χ. «Οι μαθητές/τριες μέσω ιδεοθύελλας να αποκαλύψουν τις γνώσεις, τα βιώματα και τις αντιλήψεις τους σχετικά με το διαδίκτυο», ΙΕΠ, 2021ν, σελ. 8).

Στον άξονα *Κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα* ταξινομούνται δέκα (10) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται η αναγκαιότητα του να νιώθουν τα παιδιά ασφάλεια στα πλαίσια μιας ομάδας (π.χ. «Οι μαθητές/τριες να γνωριστούν μεταξύ τους και να αισθανθούν ασφάλεια στην ομάδα της τάξης», ΙΕΠ, 2021ν, σελ. 6). Επιπροσθέτως, τα παιδιά είναι σημαντικό να καταλάβουν ποιοι είναι οι ρόλοι, οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των μελών της ομάδας (π.χ. «Οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν τους ρόλους, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των μελών της ομάδας», ΙΕΠ, 2021ν, σελ.7).

3.15 «Οι ντετέκτιβ ανακαλύπτουν το μυστικό για σώμα γερό και μυαλό δυνατό».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Οι ντετέκτιβ ανακαλύπτουν το μυστικό για σώμα γερό και μυαλό δυνατό». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 15).

Πίνακας 15: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Οι ντετέκτιβ ανακαλύπτουν το μυστικό για σώμα γερό και μυαλό δυνατό».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2	-	-
Εργαστήριο 2	-	2.1, 2.2	-	2.1
Εργαστήριο 3	-	3.1, 3.2	3.1	3.2
Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2	4.2	4.1
Εργαστήριο 5	-	5.1, 5.2	-	5.2
Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.2	6.1	6.2
Εργαστήριο 7	-	7.1	7.2	7.1
Σύνολο	0	13	4	6

Από τον πίνακα 15 συμπεραίνεται ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* δεν εντάσσονται ειδικές αναφορές Μ.Σ.

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* κατατάσσονται δεκατρείς (13) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Αναλυτικότερα, οι Μ.Σ. στοχεύουν στην ελεύθερη έκφραση απόψεων αναφορικά με

ένα πρόβλημα που απασχολεί τα παιδιά (π.χ. «*Να εκφράζουν τις σκέψεις τους για ένα πρόβλημα*», ΙΕΠ, 2021ξ, σελ. 6). Παράλληλα, αναφέρεται στο γεγονός ότι τα παιδιά χρειάζεται να έχουν επικοινωνιακές δεξιότητες (π.χ. «*Να καλλιεργούν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες*», ΙΕΠ, 2021ξ, σελ. 6).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* εντάσσονται τέσσερις (4) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. εμβαθύνουν στην κριτική σκέψη των παιδιών όσον αφορά τις διατροφικές τους συνήθειες (π.χ. «*Να σκέφτονται κριτικά ως προς τις συνήθειες διατροφής και άσκησης τους*», ΙΕΠ, 2021ξ, σελ. 7).

Στον άξονα *Κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα* ταξινομούνται έξι (6) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Πιο συγκεκριμένα, συμπεραίνεται η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των παιδιών για να βγάλουν εις πέρας κοινούς σκοπούς που θέτουν (π.χ. «*Να συνεργάζονται με τα μέλη της ομάδας τους για την εκτέλεση ενός κοινού σκοπού*», ΙΕΠ, 2021ξ, σελ. 6). Ταυτόχρονα, κρίνεται αναγκαίο τα παιδιά να αναλαμβάνουν δράση σε ομάδες (π.χ. «*Να ενεργοποιούνται για ανάληψη δράσεων σε ομάδες*», ΙΕΠ, 2021ξ, σελ. 7).

3.16 «Με το ποδήλατο στο δρόμο με ασφάλεια κυκλοφορώ».

Στο τμήμα της εργασίας που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αναλύσεις Μ.Σ. που αφορούν σε επτά (7) εργαστήρια της θεματικής υπο-ενότητας: «Με το ποδήλατο στο δρόμο με ασφάλεια κυκλοφορώ». Οι Μ.Σ. ταξινομούνται σε τέσσερις (4) άξονες (π.χ. Εννοιολογικό περιεχόμενο, Φύση περιεχομένου, Επιστημονικές μέθοδοι, Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα) (βλ. πίνακα 16).

Πίνακας 16: Ανάλυση Μ.Σ. της θεματικής υπο-ενότητας: «Με το ποδήλατο στο δρόμο με ασφάλεια κυκλοφορώ».

Εργαστήρια / άξονες ανάλυσης	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
Εργαστήριο 1	-	1.1, 1.2	-	1.1
Εργαστήριο 2	-	2.1, 2.2	-	2.2

Εργαστήριο 3	-	3.1, 3.2	3.2	3.1
Εργαστήριο 4	-	4.1, 4.2, 4.3	4.2	4.1
Εργαστήριο 5	-	5.1, 5.2	-	5.2
Εργαστήριο 6	-	6.1, 6.2	6.1	-
Εργαστήριο 7	-	-	7.1	-
Σύνολο	0	13	4	5

Από τον πίνακα 16 συμπεραίνεται ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* δεν εντάσσονται ειδικές αναφορές Μ.Σ.

Στον άξονα *Φύση περιεχομένου* κατατάσσονται δεκατρείς (13) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Αναλυτικότερα, οι Μ.Σ. επικεντρώνονται στη χρήση διαφόρων εργαλείων με σκοπό να πραγματοποιηθεί ένα ψηφιακό περιεχόμενο (π.χ. «Χρησιμοποιούν εργαλεία για τη δημιουργία, ψηφιακού περιεχομένου», ΙΕΠ, 2021ο, σελ. 6). Επιπλέον, γίνεται αναφορά στην καταγραφή των ιδεών των παιδιών με τη βοήθεια των ψηφιακών μέσων (π.χ. «Καταγράφουν τις σκέψεις τους χρησιμοποιώντας διαφορετικά ψηφιακά μέσα (ήχο, εικόνα, βίντεο)», ΙΕΠ, 2021ο, σελ. 7).

Στον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* εντάσσονται τέσσερις (4) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι οι Μ.Σ. στοχεύουν στο πώς τα παιδιά θα σκέφτονται κριτικά για να μετακινούνται με περισσότερη ασφάλεια (π.χ. «Σκέφτονται κριτικά ως προς τον ασφαλέστερο τρόπο μετακίνησης με ποδήλατο», ΙΕΠ, 2021ο, σελ. 6).

Στον άξονα *Κοινωνικό-επιστημονικά ζητήματα* ταξινομούνται πέντε (5) ειδικές αναφορές Μ.Σ. Ενδελεχέστερα, γίνεται κατανοητός ο τρόπος που μπορούν τα παιδιά να επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω των ψηφιακών συσκευών (π.χ. «Επικοινωνούν χρησιμοποιώντας ψηφιακά μέσα», ΙΕΠ, 2021ο, σελ. 6). Επιπροσθέτως, γίνεται λόγος για την ελεύθερη έκφραση απόψεων από τα παιδιά για οποιονδήποτε προβληματισμό που ενδεχομένως έχουν (π.χ. «Εκφράζουν τις σκέψεις τους για ένα πρόβλημα», ΙΕΠ, 2021ο, σελ. 6).

4. ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της ενότητας «Ζω καλύτερα – Ευ ζην» του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιοτήτων (ΙΕΠ, 2021), μπορούν να υποστηριχθούν τα παρακάτω ανά άξονα ανάλυσης.

Πίνακας 17α: Ποσοστό εμφάνισης ειδικών αναφορών μαθησιακών στόχων ανά άξονα.

Θεματική Υπο-ενότητα	Δεν μαλώνω, δεν μαλώνω, αγκαλιά μεγάλη απλώνω. (74 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Τα κόκκινα παπούτσια. (83 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Κάθε αλλαγή μια φωτεινή αρχή. (88 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Παίζω, μεγαλώνω τον εαυτό μου διαμορφώνω. (24 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Μες στο σπίτι ας προσέχω ατυχήματα μην έχω. (19 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Είμαι εγώ! Είμαι μοναδικός!! (45 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Τον ΚΟΚ αγαπώ. Με ασφάλεια κυκλοφορώ. (41 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Ασφαλώς κυκλοφορώ με το ποδήλατό μου. (11 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)
Άξονες								
Εννοιολογικό περιεχόμενο	6,7%	1,2%	-	-	15,8%	4,4%	14,6%	36,4%
Φύση περιεχομένου	48,6%	56,6%	59,1%	50%	52,6%	64,5%	63,4%	45,4%
Επιστημονικές μέθοδοι	12,2%	16,9%	21,6%	8,3%	26,3%	13,3%	12,2%	-
Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα	32,5%	25,3%	19,3%	41,7%	5,3%	17,8%	9,8%	18,2%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Πίνακας 17β: Ποσοστό εμφάνισης ειδικών αναφορών μαθησιακών στόχων ανά άξονα.

Θεματική Υπο-ενότητα Άξονες	Γνωριμία με το ανθρώπινο σώμα. (64 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Ο Ρούλης ο Τροφούλης και η περιπέτειά του στον κόσμο της υγιεινής διατροφής. (47 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Βλέπω με τα μάτια της καρδιάς μου. (46 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Προλαβαίνουμε τη Βία πριν εμφανιστεί. (72 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Το Ουράνιο τόξο είναι εδώ, μέσα του κρύβει θησαυρό!!! (39 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Στη χώρα του Ατ και του Ντοτ! (36 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Οι ντετέκτιβ ανακαλύπτουν το μυστικό για σώμα γερό και μυαλό δυνατό. (23 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)	Με το ποδήλατο στο δρόμο με ασφάλεια κυκλοφορώ. (22 ειδικές αναφορές Μ.Σ.)
Εννοιολογικό περιεχόμενο	17,2%	14,9%	-	-	-	-	-	-
Φύση περιεχομένου	45,3%	57,5%	50%	57%	64,1%	63,9%	56,5%	59,1%
Επιστημονικές μέθοδοι	28,1%	19,1%	17,4%	22,2%	-	8,3%	17,4%	18,2%
Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα	9,4%	8,5%	32,6%	20,8%	35,9%	27,8%	26,1%	22,7%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Από τους πίνακες 17α και 17β προκύπτει το γεγονός ότι στον άξονα *Εννοιολογικό περιεχόμενο* τα ποσοστά των ειδικών αναφορών των Μ.Σ. που συμπεριλαμβάνονται παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά εμφάνισης σε σχέση με τους άλλους άξονες. Ειδικότερα, στον ίδιο άξονα υπάρχουν αρκετές θεματικές υπο-ενότητες που δεν εμφανίζουν ειδικές αναφορές Μ.Σ. πράγμα που συμβαίνει ιδιαίτερα στον πίνακα 17β με τις υπο-ενότητες «*Κάθε αλλαγή μια φωτεινή αρχή*», «*Παίζω, μεγαλώνω τον εαυτό μου διαμορφώνω*», «*Βλέπω με τα μάτια της καρδιάς μου*», «*Προλαβαίνουμε τη Βία πριν εμφανιστεί*», «*Το Ουράνιο τόξο είναι εδώ, μέσα του κρύβει θησαυρό!!!*», «*Στη χώρα του Ατ και του Ντοτ!*», «*Οι ντετέκτιβ ανακαλύπτουν το μυστικό για σώμα γερό και μυαλό δυνατό*», «*Με το ποδήλατο στο δρόμο με ασφάλεια κυκλοφορώ*». Είναι γεγονός, πως στο *Εννοιολογικό περιεχόμενο* εντάσσονται Μ.Σ. που δίνουν έμφαση στην απόκτηση στείρας γνώσης από τα παιδιά, αγνοώντας για τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα τους. Επιπλέον, αμβλύνεται η ενεργός εμπλοκή των νηπίων στην εκπαιδευτική διαδικασία κι αυτό έχει ως απότοκο τα παιδιά να μην μπορούν να αναπτύξουν και να ενδυναμώσουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους (Σιάτρας, 2013). Όπως αναφέραμε και νωρίτερα, το ποσοστό εμφάνισης των ειδικών αναφορών σε αυτόν τον άξονα είναι πολύ μικρότερο σε σχέση με τους υπόλοιπους άξονες, οπότε ο αφηρημένος ακαδημαϊκός «λόγος» δεν έχει πρωταρχική θέση στην ενότητα «*Ζω καλύτερα – Ευ ζην*» του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιότητων (ΙΕΠ, 2021), αντιθέτως δίνεται ιδιαίτερη σημασία στις καθημερινές πρακτικές εμπειρίες των μικρών παιδιών.

Όσον αφορά στον άξονα για τη *Φύση περιεχομένου*, παρατηρούμε ένα μεγάλο ποσοστό ειδικών αναφορών των Μ.Σ. που αγγίζουν το 64,5%. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι σε όλες τις θεματικές υπο-ενότητες το ποσοστό φτάνει αρκετά κοντά στο 50%, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις αυτό ξεπερνιέται. Υποστηρίζεται, ότι στον συγκεκριμένο άξονα υπάρχει μία αλληλεπίδραση των καθημερινών πρακτικών εμπειριών με τους στόχους του ακαδημαϊκού «λόγου». Ο λόγος αυτής της σχέσης είναι ότι, οι στόχοι του ακαδημαϊκού λόγου εστιάζουν κυρίως στη μάθηση, ενώ οι στόχοι των καθημερινών πρακτικών εμπειριών δίνουν έμφαση στην αλληλεπίδραση των παιδιών με την εκπαιδευτική διαδικασία. Ωστόσο, από τους Μ.Σ. των θεματικών υπο-ενοτήτων καταλαβαίνουμε ότι αναδεικνύουν βιωματικά στοιχεία για την οικοδόμηση νέας γνώσης, δηλαδή να υπάρχει ενεργή εμπλοκή και αλληλεπίδραση των παιδιών στην διαδικασία της μάθησης τους, αλλά και αλληλεπίδραση μεταξύ των ίδιων των μαθητών

στην καθημερινότητά τους. Πιο αναλυτικά, τα ίδια τα παιδιά δημιουργούν μέσω ποικίλων δράσεων που κάνουν, αλλά και μέσω των ταυτοτήτων τους, την γνώση κι όχι μέσω των εκπαιδευτικών που πιθανόν να τους παρέχουν στείρα εκπαίδευση (Σιάτρας, 2013). Επειδή στη *Φύση περιεχομένου* τα ποσοστά είναι πολύ μεγαλύτερα συγκριτικά με τους άλλους άξονες, κατανοούμε πως στην ενότητα «Ζω καλύτερα – Ευ ζην» του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιοτήτων (ΙΕΠ, 2021), δίνεται έμφαση στην ενεργή συμμετοχή κι αλληλεπίδραση των παιδιών για την οικοδόμηση της γνώσης.

Παρομοίως, από τους πίνακες 17α και 17β για τον άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι*, προκύπτει ότι το ποσοστό εμφάνισης των ειδικών αναφορών των Μ.Σ. αγγίζουν το 28,1%. Όπως παρατηρούμε στους πίνακες τα ποσοστά είναι πολύ μικρότερα σε σχέση με τον προηγούμενο άξονα, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις που το ποσοστό είναι 0%. Υποστηρίζεται ότι στον εν λόγω άξονα προωθείται η αλληλεπίδραση των παιδιών με σκοπό να αντιμετωπίσουν τυχόν προβλήματα που μπορούν να αναδυθούν στην καθημερινότητά τους. Επιπροσθέτως, ο συγκεκριμένος άξονας έχει ως κύριο στόχο οι μαθητές να αναπτύξουν κριτική σκέψη, να παρατηρούν, να κάνουν υποθέσεις και να εξάγουν συμπεράσματα τόσο για τις δραστηριότητες που γίνονται στο εκπαιδευτικό πλαίσιο, όσο και στα καθημερινά ζητήματα που προκύπτουν στην ζωή μας. Φυσικά, γίνεται εστίαση και στο γεγονός ότι τα παιδιά είναι αναγκαίο να αναγνωρίζουν τις σκέψεις και τις υποθέσεις που κάνουν, έτσι ώστε να αντιλαμβάνονται έγκαιρα τυχόν λάθη ή ανακρίβειες που μπορεί να προκύψουν από αυτές τις λανθασμένες σκέψεις και να τις αλλάξουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα κι ευκολότερα γίνεται. Όπως αναφέραμε και προηγουμένως, τα ποσοστά των ειδικών αναφορών των Μ.Σ. του άξονα *Επιστημονικές μέθοδοι* συγκριτικά με τον άξονα *Φύση περιεχομένου* είναι πολύ μικρότερα, έτσι πιστεύουμε ότι στην ενότητα «Ζω καλύτερα – Ευ ζην» του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιοτήτων (ΙΕΠ, 2021), δεν δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στη διαμόρφωση της κριτικής σκέψης των παιδιών, της παρατηρητικότητας τους και της εξαγωγής συμπερασμάτων, τόσο για τις καθημερινές ανάγκες των νηπίων όσο και για τις δραστηριότητες που γίνονται μέσα στην τάξη που χρειάζονται οι παραπάνω δεξιότητες.

Τέλος, από τους πίνακες 17α και 17β προκύπτει ότι ο άξονας των *Κοινωνικο-επιστημονικών ζητημάτων* εμφανίζει ποσοστά που φτάνουν το 41,7%. Παρατηρείται,

ότι στον συγκεκριμένο άξονα τα ποσοστά είναι μεγαλύτερα σε σχέση με τον προηγούμενο άξονα. Βέβαια, υπάρχουν και θεματικές υπο-ενότητες που έχουν αρκετά χαμηλό ποσοστό όπως 5,3%, ενώ τα ποσοστά δεν ξεπερνούν το 50% σε καμία υπο-ενότητα. Υποστηρίζεται, ότι σε αυτόν τον άξονα των *Κοινωνικο-επιστημονικών ζητημάτων* προάγεται μία πιο δημοκρατική ακολουθία για την διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων αλλά και της καθημερινής συνύπαρξης των παιδιών. Απώτερος στόχος του εν λόγω άξονα είναι να καλλιεργήσει το αίσθημα του πολίτη στα παιδιά, ενθαρρύνοντας την ενεργό συμμετοχή τους σε αποφάσεις που επηρεάζουν τη ζωή τους. Επιπλέον, μέσω της διαδικασίας της μάθησης τα παιδιά συνεργάζονται μεταξύ τους με σκοπό να παίρνουν αποφάσεις δημοκρατικά σε προβλήματα που τους απασχολούν, αλλά και κατά την διάρκεια δραστηριοτήτων που γίνονται στο πλαίσιο της σχολικής τάξης. Είναι σημαντικό να αναφερθεί το γεγονός ότι εκτός από την ενίσχυση των παιδιών να γίνουν ενεργοί πολίτες, ενθαρρύνονται παράλληλα να σκέφτονται κριτικά ως προς τα προβλήματα που αναδύονται καθημερινά. Αναντίρρητα, για την διασφάλιση της δημοκρατίας όλοι μας πρέπει να είμαστε εξοπλισμένοι με τέτοιες δεξιότητες και ικανότητες ώστε να παίρνουμε τις σωστές αποφάσεις για την λύση των ζητημάτων που μας ταλανίζουν (Σιάτρας, 2013). Κλείνοντας, καταλαβαίνουμε από τα ποσοστά των υπο-ενοτήτων ότι στην ενότητα «Ζω καλύτερα – Ευ ζην» του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιοτήτων (ΙΕΠ, 2021), δίνεται μία ισορροπημένη σημασία στην προάσπιση της δημοκρατίας και της συνεργασίας των μαθητών για την λήψη αποφάσεων. Ωστόσο, παραμένει αρκετά μικρό το ποσοστό στις αρκετές υπο-ενότητες ώστε να διασφαλιστεί η δημοκρατική αντίληψη από την πλευρά των παιδιών για να παίρνουν από κοινού τις αποφάσεις που χρειάζεται.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στη συγκεκριμένη εργασία, τονίζεται η σημασία των μεταβαλλόμενων κοινωνικών κανόνων στην εκπαίδευση. Πρόσφατες μελέτες έχουν δείξει ότι ο τρόπος με τον οποίο διδάσκονται οι μαθητές και μιλούν για την εκπαιδευτική τους πρόοδο έχει αλλάξει δραστικά. Υπάρχουν πλέον δύο ξεχωριστοί και διακριτοί τρόποι με τους οποίους οι μαθητές διδάσκονται και μιλούν για την πρόοδο τους - ένας για την καθημερινή ζωή και ένας για τον ακαδημαϊκό «λόγο». Αρχικά, διερευνήθηκαν οι Μ.Σ. την ενότητα «Ζω καλύτερα – Ευ ζην» του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιοτήτων (ΙΕΠ, 2021) που αφορούν το Νηπιαγωγείο. Αναλυτικότερα, έγινε εστίαση στις δεκαέξι (16) θεματικές υπο-ενότητες της συγκεκριμένης ενότητας και οι Μ.Σ. αξιολογήθηκαν στη βάση τεσσάρων (4) αξόνων, που αφορούν στο Εννοιολογικό Περιεχόμενο (άξονας 1), τη Φύση Περιεχομένου (άξονας 2), τις Επιστημονικές Μεθόδους (άξονας 3) και τα Κοινωνικο-επιστημονικά Ζητήματα (άξονας 4). Στη μέθοδο έγινε ανάλυση των παραπάνω αξόνων όσον αφορά το περιεχόμενο τους αλλά και τους Μ.Σ. που εντάσσονται σε αυτούς τους άξονες αναφορικά με την εκπαιδευτική διαδικασία. Με βάση τα αποτελέσματα, προκύπτει το γεγονός ότι υπάρχει αλληλεπίδραση ανάμεσα στον αφηρημένο ακαδημαϊκό «λόγο» και στον «λόγο» των καθημερινών πρακτικών εμπειριών διότι συναντιούνται σε αρκετές περιπτώσεις Μ.Σ. που σχετίζονται με τον ακαδημαϊκό «λόγο» με Μ.Σ. που αφορούν την καθημερινότητα των παιδιών. Παρατηρείται βέβαια, ότι στην ενότητα που μελετούμε δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις καθημερινές εμπειρίες των παιδιών και όχι τόσο στον αφηρημένο ακαδημαϊκό «λόγο». Στην συζήτηση εντοπίζονται μαζικά ειδικές αναφορές στη Φύση Περιεχομένου (άξονας 2) ενώ στους υπόλοιπους άξονες υπάρχει μικρότερο ποσοστό ειδικών αναφορών. Έτσι, συμπεραίνεται το γεγονός, όπως αναφέραμε και παραπάνω, ότι υπάρχει μία αλληλεπίδραση μεταξύ του ακαδημαϊκού «λόγου» και του «λόγου» των καθημερινών εμπειριών των παιδιών.

Αναμφισβήτητα, τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότεροι εκπαιδευτικοί, κυρίως, αναφέρονται στις «δεξιότητες του 21ου αιώνα». Θέλουν να καταλάβουν ποιες δεξιότητες είναι σημαντικό να έχουν οι άνθρωποι στις μέρες μας, ώστε να μπορούν να τα πάνε καλά στην προσωπική και επαγγελματική τους ζωή και να χειρίζονται πολλά διαφορετικά πράγματα (Πραδάκη, 2022). Ειδικότερα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι αναγκαίο να διέπονται από ποικίλες δεξιότητες ζωής όπως κριτική σκέψη, δημιουργικότητα, συνεργασία διότι με αυτόν τον τρόπο γίνονται ολοκληρωμένοι

πολίτες. Συνεπώς, τα ίδια θα είναι σε θέση να επιλύσουν τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα διάφορα προβλήματα που μπορούν να αναδυθούν κατά την διάρκεια της ζωής τους. Από τα προαναφερθέντα, προκύπτει το γεγονός πως τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες από την πλευρά της εκπαίδευσης να μυήσουν τα παιδιά σε αυτές τις ήπιες δεξιότητες με το να εισάγουν το 2021 τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων (ΙΕΠ, 2021), που αποτελεί μία καινοτομία για την εκπαίδευση (Σταθάτου, 2021). Με την εισαγωγή των Ε.Δ. τα παιδιά βοηθιούνται να μαθαίνουν για πολλά διαφορετικά πράγματα ταυτόχρονα και ενθαρρύνονται να αναπτύξουν όλες τις πτυχές του εαυτού τους. Αυτό τους κάνει καλύτερους μαθητές και τους βοηθά να συνεργαστούν με άλλους ανθρώπους για να μάθουν νέα πράγματα (Πραδάκη, 2022). Είναι γεγονός ότι τα Α.Π.Σ. του Νηπιαγωγείου που οι εκπαιδευτικοί έχουν ως βάση για την εκπαιδευτική διαδικασία, στοχεύουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, αλλά και το περιεχόμενο διδασκαλίας συνάδει με τα ενδιαφέροντά τους (Ζάχου, 2019). Ωστόσο, από την έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί στους Μ.Σ. του Α.Π.Σ. 2014 (βλ. Κουκουρίδης, Σιάτρας, Πεχτελίδης & Χρονάκη, 2021) και σε αυτό του 2021 (βλ. Μόκιας, Σιάτρας & Μιχαλοπούλου, 2023β), που αποτελούν το εργαλείο των εκπαιδευτικών, μπορούμε να διαπιστώσουμε πως λείπουν αρκετά στοιχεία που βοηθούν την ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων. Για παράδειγμα, γίνονται λίγες αναφορές στη διδασκαλία παιδιών από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα που υπάρχουν σε μεγάλο ποσοστό στα σχολεία, ακόμη λιγότερη αναφορά στην αποδοχή της διαφορετικότητας και καθόλου αναφορά στη σεξουαλική αγωγή, στην πρόληψη των ατυχημάτων. Παράλληλα, σε αρκετές περιπτώσεις προβάλλεται η απόκτηση στείρας γνώσης και όχι τόσο η ενεργή εμπλοκή των νηπίων στην διαδικασία της μάθησης. Επιπλέον, παρατηρούμε ότι εκλείπει σε μεγάλο βαθμό η διαθεματικότητα στις δραστηριότητες που προτείνονται, ενώ ταυτόχρονα τα θέματα δεν είναι βασισμένα τόσο στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών (Ζάχου, 2019). Χρησιμοποιώντας τη διαθεματική διδασκαλία, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να μάθουν σημαντικές δεξιότητες που θα χρειαστούν για το μέλλον τους. Έτσι, λοιπόν, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως για να βελτιωθεί η διαδικασία της μάθησης των παιδιών είναι απαραίτητο να ενταχθούν στο επίσημο Α.Π.Σ. του Νηπιαγωγείου τα Ε.Δ. έτσι ώστε να υπάρχει ολόπλευρη ανάπτυξη και καλλιέργεια των δεξιοτήτων που αποτελούν τον θεμέλιο λίθο για την καθημερινή μας ζωή.

Κλείνοντας, θα επισημάνουμε κάποιες ενδεικτικές προτάσεις για περαιτέρω έρευνα αναφορικά με τα Ε.Δ. του Νηπιαγωγείου. Κρίνεται αναγκαίο να γίνουν περισσότερες έρευνες για τα Ε.Δ. διότι η βιβλιογραφία δεν επαρκεί για μεγαλύτερη εμβάθυνση πάνω στο θέμα και αυτό λειτουργεί ως τροχοπέδη για τα άτομα που θέλουν να διερευνήσουν τα Ε.Δ. μιας και πρόσφατα σχετικά εισήχθησαν στα σχολεία. Φυσικά, πρέπει να θυμόμαστε ότι αυτό το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες και είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τι πιστεύουν για αυτό, ώστε να προσπαθήσουμε να το κάνουμε καλύτερο. Θα πρέπει να τους ζητήσουμε τις απόψεις και τις ιδέες τους, ώστε να κάνουμε το πρόγραμμα ακόμα πιο δυνατό και να διορθώσουμε τυχόν προβλήματα. Αυτό θα τους βοηθήσει να αισθάνονται ότι συμμετέχουν ενεργά τόσο στη βελτίωση του προγράμματος, όσο και στην διαδικασία μάθησης τους. Επίσης, θεωρείται υψίστης σημασίας το να διοργανωθούν κάποιες εκπαιδευτικές επιμορφωτικές δράσεις και σεμινάρια με σκοπό οι εκπαιδευτικοί να μάθουν περισσότερα πράγματα που θα τους βοηθήσουν στην πιο ομαλή ένταξη των Ε.Δ. στο σχολικό πλαίσιο, αλλά και το πώς να εμπλέξουν τα παιδιά πιο ενεργά στις δραστηριότητες. Τέλος, είναι σημαντικό να μελετηθούν και οι υπόλοιπες ενότητες των Ε.Δ. τόσο αυτών που αφορούν το Νηπιαγωγείο, όσο και αυτών που σχετίζονται με τις υπόλοιπες εκπαιδευτικές βαθμίδες για να έχουμε μία πιο ολοκληρωμένη άποψη για τα Εργαστήρια και για τις αλλαγές που μπορούν να υπάρξουν ώστε να γίνουν ακόμη καλύτερα και αποδεκτά από τα παιδιά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ananiadou, K., & Claro, M. (2009). 21st Century Skills and Competences for new Millenium Learners in OECD Coutries. OECD Education Working Papers, No. 41. Paris: OECD Publishing. Ανακτήθηκε από <http://dx.doi.org/10.1787/218525261154>.
- Bassok, D., Latham, S. & Rorem, A. (2016). Is Kindergarten the New First Grade?. *AERA Open*, Vol. 1, No. 4, pp. 1–31. DOI: 10.1177/2332858415616358
- Brundrett M., & Duncan D. (2011). Leading curriculum innovation in primary schools, *Management in Education* 25(3), 119–124.
- Γάτου, Κ. (2018). «Αναλυτικό Πρόγραμμα και Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Κριτική επισκόπηση» στα Πρακτικά (ηλεκτρονική μορφή) του 1ου Επιστημονικού Συνεδρίου Η Κριτική Εκπαίδευση για το σχολείο των κοινωνικών. Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης - Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ανακτήθηκε από <https://www.eled.auth.gr/about/conference-proceedings/> , 13 σελίδες.
- Γκουτζιαμάνη, Θ. (2020). *Κυκλοφοριακή Αγωγή: Project στο Δημοτικό Σχολείο* (Μεταπτυχιακή Εργασία). ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ, Ρόδος.
- Δούλου, Χ. & Μαυροειδή, Ε. (2022). *Η ανάπτυξη δεξιοτήτων του 21ου αιώνα σε μαθητές προσχολικής ηλικίας με αξιοποίηση εκπαιδευτικών ψηφιακών εργαλείων* (Μεταπτυχιακή Εργασία). Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας & Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Αιγάλεω.
- Ζάχου, Ε. (2019). «Αναλυτικό Πρόγραμμα στο Νηπιαγωγείο: σκιαγραφώντας τον συντηρητικό μηχανισμό συγκρότησής του» στα Πρακτικά (ηλεκτρονική μορφή) του 2ου Επιστημονικού Συνεδρίου Η Κριτική Εκπαίδευση για την κοινωνική δικαιοσύνη. Αθήνα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ανακτήθηκε από <https://www.eled.auth.gr/about/conference-proceedings/> , 4 σελίδες.
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής - ΙΕΠ (2014). Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα για το Νηπιαγωγείο. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021). Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις δεξιότητες μέσω εργαστηρίων. Ανακτήθηκε από:

<http://iep.edu.gr/el/deltia-typou-genika/mis-5092064>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021α). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Δεν μαλώνω, δεν μαλώνω, αγκαλιά μεγάλη απλώνω». Ανακτήθηκε από

<https://elearning.iiep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21254>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021β). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Τα κόκκινα παπούτσια». Ανακτήθηκε από

<https://elearning.iiep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21255>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021γ). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Κάθε αλλαγή μια φωτεινή αρχή». Ανακτήθηκε από

<https://elearning.iiep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21256>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021δ). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Παίζω, μεγαλώνω τον εαυτό μου διαμορφώνω». Ανακτήθηκε από

<https://elearning.iiep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21257>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2022ε). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Μες στο σπίτι ας προσέχω ατυχήματα μην έχω». Ανακτήθηκε από

<https://elearning.iiep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21258>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021στ). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Είμαι εγώ! Είμαι μοναδικός!!». Ανακτήθηκε από

<https://elearning.iiep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21259>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021ζ). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Τον ΚΟΚ αγαπώ. Με ασφάλεια κυκλοφορώ». Ανακτήθηκε από

<https://elearning.iiep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21260>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021η). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Ασφαλώς κυκλοφορώ με το ποδήλατό μου».

Ανακτήθηκε από

<https://elearning.iep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21261>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021θ). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Γνωριμία με το ανθρώπινο σώμα». Ανακτήθηκε από <https://elearning.iep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21262>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021ι). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Ο Ρούλης ο Τροφούλης και η περιπέτειά του στον κόσμο της υγιεινής διατροφής». Ανακτήθηκε από <https://elearning.iep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21263>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021κ). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Βλέπω με τα μάτια της καρδιάς μου». Ανακτήθηκε από <https://elearning.iep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21265>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021λ). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Προλαβαίνουμε τη Βία πριν εμφανιστεί». Ανακτήθηκε από <https://elearning.iep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21266>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021μ). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Το Ουράνιο τόξο είναι εδώ, μέσα του κρύβει θησαυρό!!!». Ανακτήθηκε από <https://elearning.iep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21267>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021ν). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Στη χώρα του Ατ και του Ντοτ!». Ανακτήθηκε από <https://elearning.iep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21268>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021ξ). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Οι ντετέκτιβ ανακαλύπτουν το μυστικό για σώμα γερό και μυαλό δυνατό». Ανακτήθηκε από <https://elearning.iep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21477>

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), (2021ο). Βιβλιοθήκες Προγραμμάτων Καλλιέργειας Δεξιοτήτων «Με το ποδήλατο στο δρόμο με ασφάλεια

κυκλοφορώ». Ανακτήθηκε από

<https://elearning.iep.edu.gr/study/mod/resource/view.php?id=21478>

- Καμινιώτη, Φ. (2019). *Διατροφικές συνήθειες νηπίων στο πρωινό* (Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Λάρισα.
- Καρακώστα, Α. (2022). *Αξιοποίηση του ρομπότ κοινωνικής αρωγής ΝΑΟ και της επανυζημένης πραγματικότητας για τη διδασκαλία των σημμάτων κυκλοφοριακής αγωγής σε παιδιά νηπιαγωγείου* (Μεταπτυχιακή Εργασία). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.
- Κάργατζη, Σ. & Τσιώλη, Σ. (2021). *Αγωγή Υγείας και Διατροφικές Συνήθειες παιδιών προσχολικής ηλικίας* (Πτυχιακή Εργασία). ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ, Σητεία.
- Κόνιαρης, Β. (2022). *Σεξουαλική Αγωγή στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Συστηματική Ανασκόπηση & Σύγκριση Ελλάδας – Σουηδίας* (Μεταπτυχιακή Εργασία). Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Κοσκοσίδου, Α. (2021). *Οι απόψεις των νηπιαγωγών για την καινοτόμα πιλοτική εισαγωγή των δράσεων «Εργαστήρια Δεξιοτήτων & δημιουργικής ενασχόλησης των μαθητών με την Αγγλική γλώσσα»* (Διπλωματική Εργασία). ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, Φλώρινα.
- Κουκουρίδης, Α., Σιάτρας, Α., Πεχτελίδης, Ι., & Χρονάκη, Α. (2021). Μια κριτική διερεύνηση της εντατικοποίησης των προγραμμάτων σπουδών μαθηματικών και φυσικών επιστημών στην προσχολική εκπαίδευση. Στο Χ. Ζάγκος & Θ. Θάνος (επιμ.), *Κοινωνία, πολιτική & εκπαίδευση: Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης και εκπαιδευτική πολιτική* (σσ. 357-369). Αθήνα: Πεδίο.
- Μαμμούς, Κ., Τσώλη, Κ., Μαλαφάντης, Κ., Μπαμπάλης, Θ. & Γαλανάκη Ε. (2022). Απόψεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για την πρώτη εφαρμογή των «Εργαστηρίων Δεξιοτήτων» κατά το σχολικό έτος 2021-2022. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 73/2022, 119-141. Ανακτήθηκε από: <https://ojs.lib.uom.gr/index.php/paidagogiki/article/view/9845/9824>

- Miller, E. & Almon, J. (2009). Crisis in the Kindergarten - Why Children Need to Play in School. *Alliance for Childhood*, 1-72. Ανακτήθηκε από <https://allianceforchildhood.org/>
- Μιχαλοπούλου, Κ. (2018). *Προσχολική Εκπαίδευση. Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις και Αναλυτικά Προγράμματα*. Αθήνα: Πεδίο.
- Μόκκας, Α., Σιάτρας, Α. & Μιχαλοπούλου Α. (2023α). Διερευνώντας το «λόγο» της εντατικοποίησης του περιεχομένου στην προσχολική εκπαίδευση: Ένα πλαίσιο ανάλυσης. *Κριτική Εκπαίδευση* 2023(4), 058-070. Ανακτήθηκε από <http://dx.doi.org/10.26247/kritekp.4.2364>
- Μόκκας Α., Σιάτρας Α., & Μιχαλοπούλου Α. (2023β). Critical education analysis of the field ‘child and sciences’ in the new Greek early childhood education curriculum. *Education Sciences*, 2023(1), 223–244. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.26248/edusci.v2023i1.1650>
- Νούση, Ι. (2022). *Η διερεύνηση των απόψεων των νηπιαγωγών για την εφαρμογή της βιωματικής μάθησης στα εργαστήρια δεξιοτήτων* (Μεταπτυχιακή Εργασία). ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, Ιωάννινα.
- Πατσικουρίδη, Μ. & Περπερίδου, Αι. (2018). «Paulo Freire και Michael Apple: μια σύγκριση των θέσεων τους για το Αναλυτικό Πρόγραμμα» στα Πρακτικά (ηλεκτρονική μορφή) του 1ου Επιστημονικού Συνεδρίου Η Κριτική Εκπαίδευση για το σχολείο των κοινωνικών. Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης - Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ανακτήθηκε από <https://www.eled.auth.gr/about/conference-proceedings/>.
- Πραδάκη, Δ. (2022). *Διερεύνηση απόψεων των εκπαιδευτικών Προτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τα εργαστήρια δεξιοτήτων 21ου αιώνα* (Μεταπτυχιακή Εργασία). ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, Θεσσαλονίκη.
- Σεγκούνια, Ε. (2023). *Απόψεις νηπιαγωγών για την εφαρμογή των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων στην Προσχολική Αγωγή* (Μεταπτυχιακή Εργασία). ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ, Ρόδος.
- Σιάτρας, Α. (2013). *Πρόγραμμα Σπουδών Φυσικών Επιστημών Και Κοινωνικός Αποκλεισμός: Μια Παιδαγωγική Προσέγγιση* (Διδακτορική Διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.

- Siatras, A., & Koumaras, P. (2013, April). Science education as public and social wealth: The notion of citizenship from a European perspective. In D. Blades (Discussant), *Rethinking the citizen in science education: subjectivity, critical thinking, eco-justice, and equity*. Symposium conducted at 2013 International Conference of the American Educational Research Association, San Francisco, LA. Ανακτήθηκε από <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED543244.pdf>
- Solórzano, J., Rojas, Y., Vargas, C., Rueda, O. & Palma, H.H. (2018). Soft Skills and Advantages for Learning Mathematics at an Early Age. *Indian Journal of Science and Technology*, Vol 11(45), pp. 1-7. DOI: 10.17485/ijst/2018/v11i45/137683
- Σταθάτου, Μ. (2021). *Αλλαγές στις μορφές της εκπαιδευτικής γνώσης και εισαγωγή αρχών ιδιωτικοποίησης στη σχολική εκπαίδευση: Μελέτη για τα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων 21 (Μεταπτυχιακή Εργασία)*. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Θεσσαλονίκη.
- Τζιεργιζής, Σ. (2022). *Η Εκπαιδευτική Πολιτική για τη Σεξουαλική Αγωγή στην Ελλάδα και την Ευρώπη: Απόψεις Δασκάλων Δημοτικής Εκπαίδευσης (Μεταπτυχιακή Εργασία)*. ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ, Αλεξανδρούπολη.
- Φραγκούλης, Ι. (2019). «Διδασκαλία και μάθηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στο πλαίσιο της Κριτικής Παιδαγωγικής» στα Πρακτικά (ηλεκτρονική μορφή) του 2ου Επιστημονικού Συνεδρίου Η Κριτική Εκπαίδευση για την κοινωνική δικαιοσύνη. Αθήνα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ανακτήθηκε από <https://www.eled.auth.gr/about/conference-proceedings/> , 9 σελίδες.
- Χρήστου, Π. (2021). *Η εκπαιδευτική καινοτομία μέσα από την εφαρμογή της πιλοτικής δράσης των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων στα Ελληνικά Σχολεία της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Διπλωματική Εργασία)*. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, Κόρινθος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Για τον πίνακα 18: Αναφέρονται οι Μ.Σ. των υπο-ενοτήτων της θεματικής ενότητας «Ζω Καλύτερα – Ευ Ζην» του Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Εργαστηρίου Δεξιοτήτων (ΙΕΠ, 2021).

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Δεν μαλώνω, δεν μαλώνω, αγκαλιά μεγάλη απλώνω.	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
1.1 Να αποκτήσουν θετική αυτοεικόνα, να βελτιώσουν την αυτοαντίληψη τους, και τις σχέσεις τους με τους συμμαθητές τους.		✓		
1.2 Να συνεργάζονται, να δουλεύουν ομαδικά, να συζητάνε, να σκέφτονται ομαδικά, να ανταλλάσσουν σκέψεις και ιδέες, να επικοινωνούν.		✓		✓
1.3 Να αναγνωρίζουν το φαινόμενο της ενδοσχολικής βίας.		✓		✓
1.4 Να αναγνωρίζουν τις διάφορες μορφές της (λεκτική, σωματική, ηλεκτρονική, κοινωνική).		✓		✓

1.5 Να αναπτύξουν ενσυναίσθηση για τον θύτη και το θύμα.		✓		✓
1.6 Να αναγνωρίσουν τα συναισθήματα που προκαλεί η βία.		✓		
1.7 Να γνωρίσουν ασφαλείς τρόπους και να αποκτήσουν την ετοιμότητα και το θάρρος να υπερασπίζονται τον εαυτό τους και άλλους όταν εκφοβίζονται λεκτικά και σωματικά.		✓		✓
1.8 Να παρατηρούν, να υποθέτουν, να προβλέπουν και να συμπεραίνουν.			✓	
1.9 Να αντιλαμβάνονται και να κατανοούν τα συναισθήματα των άλλων (ενσυναίσθηση).		✓		✓
1.10 Να διαχειρίζονται τα συναισθήματα τους όταν ένα παιδί τους εκφοβίζει.		✓		
1.11 Να αναγνωρίζουν την	✓			✓

έννοια του δικαίου και αδίκου.				
1.12 Να εμβαθύνουν στο θέμα της βίας.		✓		✓
1.13 Να αποτυπώσουν τις σκέψεις και τις απόψεις τους μέσα από την οπτική των ρόλων, σχετικά με την ιστορία που δημιούργησαν		✓	✓	
1.14 Να δώσουν συγκεκριμένη μορφή σε πρόσωπα ή χώρους που έχουν συλλάβει με τη φαντασία τους.		✓		
1.15 Να καταθέτουν αυθόρμητα τις ιδέες τους.		✓		
1.16 Να ερμηνεύουν τους ρόλους σύμφωνα με τη δική τους οπτική.		✓		
1.17 Να ανακαλύπτουν τα φανερά και κρυμμένα μηνύματα.		✓	✓	
1.18 Να αναπτύξουν στάσεις αποδοχής και σεβασμού της διαφορετικότητας των άλλων.		✓		✓
1.19 Να αναδυθούν και να γίνουν				

ξεκάθαρες δύσκολες ή αφηρημένες έννοιες.	✓			
1.20 Να προτείνουν λύσεις για το πρόβλημα.		✓		
1.21 Να καλλιεργήσουν τις μεταγνωστικές τους δεξιότητες.	✓		✓	
1.22 Να αποκτήσουν ψυχική ανθεκτικότητα και να μπορούν να ανταποκριθούν σε αγχογόνες καταστάσεις και σε ενδεχόμενες καταστάσεις βίας ή θυμού ως θύματα ή παρατηρητές.		✓		✓
1.23 Να αναπτύξουν ενσυναίσθηση για τον θύτη και το θύμα.		✓		✓
1.24 Να αντιληφθούν τη σπουδαιότητα του ρόλου του παρατηρητή και πόσο σημαντική είναι η δύναμη της ομάδας.		✓		✓
1.25 Να ασκηθούν σε καταστάσεις συμπεριφοράς.		✓		

1.26 Να συνειδητοποιήσουν τη σπουδαιότητα του παρατηρητή στην αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού.		✓		✓
1.27 Να κατανοήσουν τις αρνητικές επιπτώσεις της συγκεκριμένης συμπεριφοράς.		✓		
1.28 Να αντιμετωπίσουν αυτά τα περιστατικά με τον κατάλληλο τρόπο.		✓		
1.29 Να αποκτήσουν την ετοιμότητα να υπερασπίζονται τον εαυτό τους και τους άλλους όταν εκφοβίζονται.		✓		✓
1.30 Να εκφράζονται μέσα από τις διάφορες μορφές τέχνης.		✓		✓
1.31 Να «γράψουν» και να ζωγραφίσουν το δικό τους τραγούδι.		✓		✓
1.32 Να καλλιεργήσουν δεξιότητες παραγωγής	✓		✓	

προφορικού και γραπτού λόγου.				
1.33 Να καλλιεργήσουν δεξιότητες του νου (ανάλυση, σύνθεση, οργάνωση και τεκμηρίωση δεδομένων και πληροφοριών).	✓		✓	
1.34 Να καταγράψουν τρόπους ενημέρωσης της τοπικής κοινωνίας (Κριτική Σκέψη).			✓	
1.35 Να μετασχηματίσουν την προσωπική τους εμπειρία σε αφίσα, βιβλίο, τραγούδι (Δημιουργικότητα).			✓	
1.36 Να αξιοποιήσουν κατάλληλα μέσα ώστε να επικοινωνήσουν την οπτική τους για το φαινόμενο της βίας (Επικοινωνία).		✓		✓
1.37 Να αναπτύξουν οι μαθητές ψυχοκοινωνικές δεξιότητες και στρατηγικές διαχείρισης των		✓		✓

περιστατικών εκφοβισμού και βίας στο σχολείο.				
1.38 Να δίνουν εξηγήσεις για τις ενέργειες τους και να αιτιολογούν τις απόψεις και τις πράξεις τους.		✓	✓	
1.39 Να επιχειρηματολογούν και να διαπραγματεύονται, για να πείσουν τους άλλους για τις επιλογές και τις αποφάσεις τους.		✓		✓
1.40 Να παράγουν αποτελεσματικές λύσεις αντιμετώπισης περιστατικών ενδοσχολικής βίας.		✓		✓
1.41 Να γνωρίσουν το εγγύς ανθρωπογενές περιβάλλον.		✓		✓
1.42 Να ευαισθητοποιήσουν γονείς, τα παιδιά του δημοτικού σχολείου και της ευρύτερης γειτονιάς.		✓		✓
1.43 Να προωθήσουν τις		✓		✓

ιδέες τους στην ευρύτερη κοινωνία.				
1.44 Να ενημερωθούν οι γονείς για το φαινόμενο της σχολικής βίας και να ευαισθητοποιηθούν μέσα από την ιστοσελίδα του σχολείου.		✓		✓
1.45 Να υπερασπιστούν τις δημοκρατικές αξίες.				✓
1.46 Να αναλάβουν ρόλο ενεργού πολίτη και να καταστούν ικανά να υπερασπίζονται τα δικαιώματά τους.		✓		

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Τα κόκκινα παπούτσια.	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα
2.1 Να ενεργοποιηθούν σωματικά και κριτικοστοχαστικά.		✓	✓	
2.2 Να σέβονται όρια και ελευθερίες.		✓		
2.3 Να προσεγγίσουν βιωματικά και διερευνητικά τα		✓	✓	

παρεχόμενα ερεθίσματα.				
2.4 Να ενθαρρύνονται να παρατηρούν προσεκτικά.			✓	
2.5 Να ερευνούν πράγματα που διεγείρουν την περιέργεια και τη φαντασία τους.		✓	✓	
2.6 Να αναζητούν και να κατανοούν αιτιώδεις σχέσεις και συνάφειες.		✓		
2.7 Να διακρίνουν την διαφορετικότητα των απόψεων και να αντιμετωπίζουν την πολυπρισματικότητα ως στοιχείο που εμπλουτίζει τις αναπαραστάσεις και την επινοητικότητα τους.		✓		
2.8 Να εκφραστούν κριτικά, δημιουργικά.			✓	
2.9 Να συνεργαστούν, να επικοινωνήσουν.		✓		✓
2.10 Να παρατηρούν, να σκέπτονται, να εκφράζονται.			✓	
2.11 Να αναγνωρίζουν μέλη του σώματος, συμπεριλαμβανομένων και των γεννητικών οργάνων.		✓	✓	

2.12 Να ονομάζουν όλα τα μέλη του σώματος με την επίσημη ονομασία τους.		✓		
2.13 Να διερευνήσουν τις δυνατότητες του σώματος τους και τη λειτουργία των μελών του.			✓	
2.14 Να συνειδητοποιήσουν τις διαφοροποιήσεις των γεννητικών οργάνων σε σχέση με το φύλο.		✓		
2.15 Να αισθάνονται άνετα με το σώμα τους.		✓		
2.16 Να μάθουν τρόπους σωστής φροντίδας και προστασίας των γεννητικών οργάνων.		✓		
2.17 Να κατανοήσουν τους κοινωνικούς κανόνες αναφορικά με τα γεννητικά όργανα.		✓		✓
2.18 Να συνεργάζονται, να επικοινωνούν, να δημιουργούν.			✓	✓
2.19 Να παρατηρούν, να σκέπτονται, να εκφράζονται λεκτικά και α-λεκτικά.		✓	✓	
2.20 Να διακρίνουν τον ιδιωτικό από τον δημόσιο χώρο.				✓

2.21 Να καταλάβουν τα σωματικά όρια και τα δικαιώματα στο σώμα και την ιδιωτικότητα.		✓		✓
2.22 Να αντιλαμβάνονται βασικά θέματα για την αναπαραγωγή.	✓			
2.23 Να έρθουν σε επαφή με ζητήματα που αφορούν στην βιολογική και κοινωνική / διαπροσωπική διάσταση της τεκνοποίησης.		✓		✓
2.24 Να αντιληφθούν τη σημασία των διαπροσωπικών σχέσεων στη ζωή του ατόμου.		✓		✓
2.25 Να συζητήσουν για την οικογένεια και τις οικογενειακές σχέσεις.		✓		✓
2.26 Να εξερευνήσουν τα διάφορα είδη οικογένειας.		✓		
2.27 Να παρατηρούν, να σκέπτονται μεταφορικά, να διαχειρίζονται νέα δεδομένα και να δημιουργούν νέα γνωστικά σχήματα μέσα από απλές		✓	✓	

συγκριτολογικές μορφές ερμηνείας του κόσμου.				
2.28 Να εντοπίζουν, να εμβαθύνουν, να στοχάζονται κριτικά πληροφορίες που αφορούν σε ένα πρόσωπο να αναπτύσσουν μεγαλύτερη κατανόηση των ομοιοτήτων ή των διαφορών τους μέσα από μεταγνωστικού τύπου συγκριτολογικές ερμηνείες.		✓	✓	
2.29 Να οικοδομούν εικόνα εαυτού.		✓		
2.30 Να επιλέγουν και υιοθετούν υγιή πρότυπα σχέσεων.		✓		
2.31 Να διακρίνουν τους ξεχωριστούς ανθρώπους στη ζωή τους.		✓		
2.32 Να εξερευνήσουν τα διάφορα συναισθήματα και τις καταστάσεις από τις οποίες δημιουργούνται.		✓		
2.33 Να αναγνωρίζουν προσωπικά συναισθήματα και να μπορούν να τα εκφράσουν.		✓		

2.34 Να έχουν δυναμική στάση απέναντι σε αρνητικές συμπεριφορές ή στάσεις.		✓		
2.35 Να κατανοήσουν ότι οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές σκέψεις, συναισθήματα και ενδιαφέροντα (ποικιλομορφία, διαφορετικές οπτικές γωνίες).		✓		✓
2.36 Να προβληματιστούν σχετικά με ένα θέμα ή θέμα και να διερευνήσουν πώς και γιατί αυτή η σκέψη έχει αλλάξει.		✓		
2.37 Να κατανοήσουν ότι η ποικιλία σκέψεων, συναισθημάτων, ενδιαφερόντων οφείλεται στη διαφορετική θέση που καταλαμβάνουν στο σύστημα (διαφορετική οπτική γωνία).		✓		
2.38 Να αναγνωρίζουν και να εξηγούν τι, και γιατί άλλαξε η σκέψη τους.		✓	✓	
2.39 Να στοχάζονται και να αναγνωρίζουν τις αιτιώδεις σχέσεις.		✓		

2.40 Να αναγνωρίζουν επικίνδυνες καταστάσεις που μπορεί να τα βλάψουν.		✓		✓
2.41 Να ξεχωρίζουν το «σωστό» από τα «μη σωστό» άγγιγμα.		✓		
2.42 Να αναγνωρίζουν τη «γλώσσα» του σώματος.		✓		✓
2.43 Να μαθαίνουν να λένε «όχι» όταν αισθάνονται ότι απειλούνται.		✓		✓
2.44 Να αντιληφθούν τη σημασία και τη διαφορά μεταξύ καλού και κακού μυστικού.		✓		✓
2.45 Να γνωρίζουν ποια μυστικά κρατάμε και ποια όχι.		✓		✓
2.46 Να αναφέρουν αμέσως το συμβάν σε ενήλικες που εμπιστεύονται.		✓		✓
2.47 Να καταλάβουν τα σωματικά όρια και τα δικαιώματα στο σώμα και την ιδιωτικότητα.		✓		✓
2.48 Να παίρνουν αποφάσεις και πρωτοβουλίες.		✓		✓
2.49 Να εκφράζονται αποτελεσματικά και πειστικά αξιοποιώντας λεκτικούς και μη		✓		✓

λεκτικούς τρόπους επικοινωνίας.				
2.50 Να γνωρίσουν τρόπους και μεθόδους επικοινωνίας σε περίπτωση προβλήματος.		✓		✓
2.51 Να κατανοούν και να συναισθάνονται τους άλλους.		✓		✓
2.52 Να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες ως ενεργοί και κοινωνικά ευαισθητοποιημένοι πολίτες.		✓		✓
2.53 Να αναστοχάζονται.			✓	
2.54 Να επικοινωνούν.		✓		

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Κάθε αλλαγή μια φωτεινή αρχή.	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα
3.1 Να εξοικειωθούν και να αισθανθούν ασφάλεια στο καινούργιο περιβάλλον.		✓		✓
3.2 Να διεγερθεί η περιέργεια, το ενδιαφέρον, η φαντασία τους.		✓		
3.3 Να γνωρίσουν και να συνδεθούν με το χώρο και τα πρόσωπα.		✓		

3.4 Να παρατηρούν, να συγκεντρώνονται.			✓	
3.5 Να ακούν τον/την συνομιλητή/-ήτριά τους.		✓		✓
3.6 Να εκφράζονται με λεκτικό και μη λεκτικό τρόπο.		✓		✓
3.7 Να σκέφτονται δημιουργικά και μεταφορικά.		✓	✓	
3.8 Να εντοπίζουν και να αναπαριστούν με εναλλακτικούς τρόπους την ουσία των ιδεών μέσα από εικόνες και κείμενα.		✓		
3.9 Να ερμηνεύουν.			✓	
3.10 Να εκφράζουν και να μοιράζονται με δημιουργικό τρόπο συναισθήματα και ιδέες.		✓	✓	
3.11 Να εκφράζονται λεκτικά και μη λεκτικά.		✓		✓
3.12 Να μοιραστούν προσωπικές εμπειρίες και να επικοινωνήσουν.		✓		✓
3.13 Να στοχάζονται σε σχέση με τον εαυτό τους και να αναστοχάζονται μέσα από την επαφή με τις αφηγήσεις των άλλων (συγκριτολογική σκέψη, μεταγνώση).			✓	
3.14 Να διερευνήσουν αποθέματα και ικανότητες.		✓		

3.15 Να ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους.		✓		
3.16 Να ακούν ενεργητικά.		✓		
3.17 Να θέτουν ερωτήσεις.		✓		
3.18 Να αναγνωρίζουν, να αντιλαμβάνονται, να εκφράζουν, να ονομάζουν τα συναισθήματά τους.		✓		
3.19 Να αντιληφθούν τη σχέση μεταξύ συναισθημάτων, σώματος και εαυτού.		✓		
3.20 Να αντιληφθούν ότι τα ίδια συναισθήματα μπορεί να βιώνουν και άλλοι.		✓		✓
3.21 Να αποδέχονται τα αρνητικά και τα θετικά συναισθήματα και να τα διαχειρίζονται.		✓		
3.22 Να εκφράζονται λεκτικά και μη λεκτικά.		✓		✓
3.23 Να επικοινωνούν ποιοτικά, ομαδικά και συνεργατικά με τους συνομήλικους.		✓		✓
3.24 Να παρατηρούν, να στοχάζονται και αναστοχάζονται, διευρύνοντας τη σχέση και γνώση του εαυτού (αυτογνωσία & αυτοπεποίθηση).		✓	✓	

3.25 Να “μπαίνουν” στη θέση του άλλου.		✓		
3.26 Να κάνουν συνδέσεις μεταξύ νέων ιδεών και προηγούμενων γνώσεων.		✓	✓	
3.27 Να αντιληφθούν τη διαφορετικότητα και τη μοναδικότητά τους.		✓		
3.28 Να προβληματιστούν αναφορικά με ζητήματα αυτοφροντίδας, υγιεινής και υγείας του σώματος.			✓	
3.29 Να υιοθετούν υγιεινά πρότυπα ζωής.		✓		
3.30 Να ακολουθούν κανόνες και να σέβονται τα όρια των άλλων.		✓		✓
3.31 Να έχουν όρια που προσφέρουν ασφάλεια.		✓		
3.32 Να συνεργάζονται.				✓
3.33 Να βρίσκουν λύσεις.			✓	
3.34 Να επικοινωνούν.			✓	✓
3.35 Να δημιουργούν.			✓	
3.36 Να αναστοχάζονται.			✓	
3.37 Να διερευνούν τις εκφραστικές δυνατότητες του σώματός τους.			✓	
3.38 Να είναι υπεύθυνοι.		✓		
3.39 Να σκέφτονται επί ενός θέματος / ιδέας / προβλήματος και να διατυπώνουν τις σκέψεις τους.			✓	

3.40 Να κατανοούν μέσω ενεργητικών συλλογιστικών διεργασιών και να ερμηνεύουν.		✓	✓	
3.41 Να αντιλαμβάνονται διαφορετικές προοπτικές, να ακούνε και μοιράζονται ιδέες.		✓		
3.42 Να συναισθάνονται.		✓		
3.43 Να διαχειρίζονται την ένταση και το στρες.		✓		
3.44 Να ενθαρρυνθούν να σκέφτονται εναλλακτικά (αποκλίνουσα σκέψη).		✓		
3.45 Να σκέφτονται νέες ιδέες, δυνατότητες και προοπτικές.		✓		
3.46 Να ονειρεύονται.		✓		
3.47 Να σκέφτονται οργανωσιακά.		✓		
3.48 Να αναστοχάζονται.			✓	
3.49 Να αποφασίζουν και να σχεδιάζουν με αποτελεσματικό τρόπο την υλοποίηση σχεδίων δράσης (συγκλίνουσα, στρατηγική σκέψη).			✓	
3.50 Αναλαμβάνουν ευθύνες και υποχρεώσεις.		✓		
3.51 Να είναι δημιουργικοί/ές.		✓		
3.52 Να συνεργάζονται.				✓
3.53 Να επικοινωνούν.		✓		✓

3.54 Να διακρίνουν τις ικανότητές τους.		✓		
3.55 Να συνεργάζονται.				✓
3.56 Να αντιλαμβάνονται τη συνεργασία και τη σύνδεση με τους άλλους ως “δύναμη για την επίτευξη στόχων”.		✓		✓
3.57 Να αναστοχαστούν σχετικά με ένα θέμα (εδώ: υλοποίηση project).			✓	
3.58 Να διερευνούν και να κατανοούν με ποιον τρόπο (πώς) και γιατί συμβαίνουν αλλαγές.		✓		
3.59 Να εξηγούν πώς και γιατί αλλάζει η σκέψη/άποψή μας για τα πράγματα.		✓		
3.60 Να αναπτύσσουν ικανότητες συλλογισμού.			✓	
3.61 Να αναγνωρίζουν αιτιώδεις σχέσεις.		✓		
3.62 Να κάνουν συνδέσεις μεταξύ νέων ιδεών και προηγούμενων γνώσεων.		✓		
3.63 Να χαίρονται μέσα από την επίτευξη συλλογικών στόχων.		✓		
3.64 Να αισθάνονται περήφανοι [καταξίωση=ενδυνάμωση] - ενίσχυση αυτοεκτίμησης.		✓		
3.65 Να συνδεθούν συναισθηματικά και ουσιαστικά με το σχολείο.		✓		

3.66 Να ενταχθούν/ κοινωνικοποιηθούν/ προσαρμοστούν ομαλά στο νέο σχολείο.		✓		✓
3.67 Να συνεχίσουν να ονειρεύονται.		✓		
3.68 Να συνεχίσουν να πράττουν με συνεργατικό/συλλογικό πνεύμα.		✓		✓
3.69 Να εμπλουτίζονται και να ενεργούν με αξίες ζωής όπως συνεργασία, αλληλεγγύη, προσφορά.		✓		✓

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Παίζω, μεγαλώνω τον εαυτό μου διαμορφώνω.	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
4.1 Να ενισχύσουν την ατομική τους ταυτότητα και να μιλήσουν για τον εαυτό τους και τις προτιμήσεις τους.		✓		
4.2 Να κατανοήσουν τη μοναδικότητα του ατόμου αναγνωρίζοντας προσωπικά χαρακτηριστικά.		✓		✓

4.3 Να κατανοήσουν το ανθρώπινο σώμα εσωτερικά & εξωτερικά.			✓	
4.4 Να κατανοήσουν τις ανατομικές διαφορές των δύο φύλων και προτιμήσεις/επιλογές.			✓	
4.5 Να συνειδητοποιήσουν ότι η διαφορετικότητα δεν απορρέει από τις διαφορές στην εξωτερικής εμφάνισης.		✓		✓
4.6 Να κατανοήσουν ότι όλοι οι άνθρωποι άνδρες-γυναίκες βιώνουν συναισθήματα της ίδιας έντασης σε παρόμοιες καταστάσεις.		✓		✓
4.7 Να αποδομηθούν τα στερεότυπα που σχετίζονται με τα επαγγέλματα.		✓		✓
4.8 Να κατανοήσουν ότι η επιλογή του επαγγέλματος μας έχει σχέση μόνο με τις επιθυμίες και τις δυνατότητες μας και όχι με το φύλο μας.		✓		✓

4.9 Να γνωρίσουν γυναίκες σε κατά παράδοση ανδροκρατούμενα επαγγέλματα.		✓		✓
4.10 Να κατανοήσουν τη σημασία της ισότιμης συμμετοχής στην οικογενειακή & κοινωνική ζωή.		✓		✓
4.11 Να αμφισβητούν πεποιθήσεις & κοινωνικές πρακτικές.		✓		✓
4.12 Να κατανοήσουν τα νήπια ότι τα δυο φύλα στα παραμύθια συνήθως εμφανίζονται να υιοθετούν στερεότυπους ρόλους και συμπεριφορές.		✓		
4.13 Να κατανοήσουν τη σημασία της εκπαίδευσης για όλους.		✓		✓
4.14 Να συνειδητοποιήσουν ότι δεν υπάρχουν «αγορίστικα» και «κοριτσίστικα» παιχνίδια στην αυλή.		✓		✓

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Μεσ στο σπίτι ας προσέχω ατυχήματα μην έχω.	Εννοιολογικ ό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
5.1 Να καταγραφούν οι προυπάρχουσες των παιδιών		✓	✓	
5.1 Να αποκτήσουν γνώσεις για τα ατυχήματα.	✓	✓		
5.2 Να διερευνήσουν και να κατονομάσουν τους κινδύνους που κρύβει ο εξωτερικός και ο εσωτερικός χώρος του σπιτιού.		✓	✓	
5.3 Να εντοπίσουν τις αιτίες & παράγοντες των ατυχημάτων.		✓	✓	
5.4 Να εμπεδώσουν τα κύρια σημεία της συζήτησης μέσα από διαδραστικό βίντεο.		✓		
5.5 Εντοπίζουν αιτίες και παράγοντες ατυχημάτων στο σπίτι.		✓		
5.6 Δημιουργούν κανόνες/οδηγίες.			✓	
5.7 Να κατανοήσουν τη σημασία της		✓	✓	

πρόληψης των ατυχημάτων και να δημιουργήσουν με ψηφιακά μέσα ένα πολυτροπικά κείμενα.				
5.8 Να μάθουν για τις πρώτες βοήθειες.	✓			
5.9 Να απομνημονεύσουν τα χρήσιμα τηλέφωνα ανάγκης.	✓			
5.10 Να μάθουν να υποδύονται ρόλους και να αναπτύξουν βιωματικά δεξιότητες σχετικά με την παροχή πρώτων βοηθειών.		✓		
5.11 Να κατανοήσουν τη σημασία της πρόληψης των ατυχημάτων και να συνεργαστούν για να δημιουργήσουν με ψηφιακά μέσα ένα πολυτροπικό έργο.		✓		✓
5.12 Να συλλέγουν πληροφορίες και να «διαβάζουν» και διαγράμματα.	✓		✓	
5.13 Να εφαρμόζουν στρατηγικές οργάνωσης προφορικού λόγου.		✓		

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Είμαι εγώ! Είμαι μοναδικός!!	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
6.1 Να αναπτύξουν ικανότητες αυτογνωσίας και δεξιότητες ενσυναίσθησης.		✓		✓
6.2 Να συνειδητοποιήσουν την διαφορετικότητα τους, να μάθουν να σέβονται και να αποδέχονται την ιδιαιτερότητα του άλλου.		✓		✓
6.3 Να μπορούν να εκφράζονται χρησιμοποιώντας τον προφορικό λόγο.		✓		
6.4 Να κατανοήσουν ότι είμαστε		✓		

διαφορετικοί αλλά και μοναδικοί.				
6.5 Να συνειδητοποιήσουν την μοναδικότητα, αλλά και να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές που μπορεί να υπάρχουν καθώς και να αντιληφθούν ότι έχουμε κοινά και διαφορετικά χαρακτηριστικά.		✓	✓	
6.6 Να ενθαρρυνθούν να γράψουν το όνομά τους όπως μπορούν.		✓		
6.7 Να κάνουν μετρήσεις χρησιμοποιώντας συγκεκριμένη μονάδα μέτρησης.			✓	
6.8 Να αντιληφθούν τα παιδιά ότι ο προφορικός λόγος μετατρέπεται σε γραπτό.	✓			
6.9 Να κατανοήσουν τη σημασία της γραφής ως μέσου επικοινωνίας.		✓		✓
6.10 Να αποκτήσουν		✓		✓

ικανότητες συνεργασίας, βρίσκοντας τον δικό τους τρόπο να ανταποκριθούν σε πραγματικές δυσκολίες.				
6.11 Να πλουτίσουν τις δυνατότητες έκφρασής τους μέσω του αυτοσχεδιασμού και της εξερεύνησης νέων υλικών με την αφή.		✓		
6.12 Να ανακαλύψουμε νέους τρόπους έκφρασης και δημιουργίας.		✓		
6.13 Να γνωρίσουν λογοτεχνικά έργα και να μυηθούν στην τέχνη της αφήγησης.		✓		
6.14 Να αναπτύξουν μεταξύ τους σχέσεις εμπιστοσύνης και συνεργασίας.		✓		✓
6.15 Να πλουτίσουν τις δυνατότητες έκφρασής τους μέσω του αυτοσχεδιασμού		✓		

και της ανάληψης ρόλου.				
6.16 Να εκφραστούν εικαστικά τόσο σε ατομικό όσο και ομαδικό επίπεδο και να νιώσουν τη χαρά της δημιουργίας.		✓		✓
6.17 Να ενθαρρυνθούν για την υιοθέτηση συμπεριφορών που προάγουν την αποδοχή του διαφορετικού.		✓		✓
6.18 Να πάρουν πληροφορίες από ταινία που συνυπάρχουν εικόνες και γραπτός λόγος.		✓		
6.19 Να προβληματίζονται σε ποικίλες καταστάσεις, να κάνουν υποθέσεις και να καταλήγουν σε συμπεράσματα.		✓	✓	
6.20 Να αναπτύξουν το συναίσθημα και τη φαντασία τους, υποδυόμενοι άλλα πρόσωπα.		✓		

6.21 Να εκφραστούν εικαστικά και να νιώσουν τη χαρά της δημιουργίας.		✓		
6.22 Να μάθουν λέξεις που αρχίζουνε από συν – η δύναμη της ένωσης!	✓			
6.23 Να βιώσουν τη δύναμη που μία οντότητα δίνει σε μία άλλη, στον κόσμο της φύσης.		✓		
6.24 Να έρθουν σε επαφή με τα συναισθήματά τους βλέποντας τον εαυτό τους σε ένα φυτό, και να νιώσουν πόσο σημαντικοί είναι.		✓		
6.25 Να γευτούν τη δύναμη της συν-καλλιέργειας και την αξία που έχει.		✓		
6.26 Να έρθουν σε επαφή με το περιβάλλον που τα περιστοιχίζει.		✓	✓	
6.27 Να αναπτύξουν την παρατηρητικότητα τους.		✓	✓	

6.28 Να εξοικειωθούν με βασικές ερευνητικές διαδικασίες.		✓	✓	
6.29 Να αναπτύξουν ικανότητες συνεργασίας.		✓		✓
6.30 Να συνειδητοποιήσουν ότι ο προφορικός λόγος μετατρέπεται σε γραπτό και μεταφέρει τα μηνύματά μας.		✓		
6.31 Να γνωρίσουν την δύναμη του ραδιοφώνου.		✓		
6.32 Να υπάρξει ευαισθητοποίηση της τοπικής και σχολικής κοινότητας.		✓		✓

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Τον ΚΟΚ αγαπώ. Με ασφάλεια κυκλοφορώ.	Εννοιολογικό ό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
--	----------------------------------	----------------------	--------------------------	--

7.1 Να αποκτήσουν οδική συνείδηση.		✓		
7.2 Να καλλιεργήσουν το ένστικτο της αυτοπροστασίας και να κατανοήσουν τρόπους προστασίας και πρόληψης ατυχημάτων.		✓		
7.3 Να ενισχύσουν το αίσθημα προσωπικής ευθύνης για τη διαφύλαξη της ζωής τους.		✓		
7.4 Να αναπτύξουν τον προφορικό τους λόγο, μέσα από την κατάθεση των εμπειριών τους.		✓		
7.5 Να εκφράζουν τις σκέψεις τους με ακρίβεια και να συζητούν εποικοδομητικά.		✓		✓
7.6 Να αναγνωρίσουν την ύπαρξη, την τήρηση και την αναγκαιότητα των κανόνων κυκλοφορίας.	✓			

7.7 Να μάθουν τα σήματα οδικής κυκλοφορίας.	✓			
7.8 Να κατανοήσουν τη σημασία της ύπαρξης των χρωμάτων και των σχημάτων στα σήματα κυκλοφορίας.	✓			
7.9 Να μάθουν για την σωστή συμπεριφορά των οδηγών και των πεζών.		✓		
7.10 Να δημιουργήσουν σύνθετες λέξεις.	✓			
7.11 Να μάθουν τα δικαιώματα των πεζών και τις υποχρεώσεις των πεζών.	✓			
7.12 Να μάθουν χωροταξικές έννοιες όπως (μπροστά-πίσω, πάνω-κάτω, κοντά- μακριά, δίπλα- απέναντι).	✓			
7.13 Να διατυπώνουν ερωτήματα και να αναζητούν απαντήσεις.			✓	

7.14 Να μάθουν να φροντίζουν και να προσέχουν τον εαυτό τους.		✓		
7.15 Να αποκτήσουν την ικανότητα να εκθέτουν την εργασία τους στα μέλη της τάξης και εκτός τάξης.		✓		
7.16 Να αντιληφθούν τους πιθανούς κινδύνους και τα ατυχήματα που προκαλούνται στο δρόμο.		✓		
7.17 Να προβληματιστούν και να προτείνουν λύσεις για τη μείωση των ατυχημάτων στο δρόμο.		✓		
7.18 Να αντιληφθούν ότι κάποιες επικίνδυνες συμπεριφορές στον δρόμο μπορεί να είναι αποτέλεσμα των συναισθημάτων που μπορεί να έχει κάποιος.		✓		

7.19 Να διατυπώνουν προβλέψεις.			✓	
7.20 Να εκφράσουν συναισθήματα μέσα από τη μίμηση.		✓		
7.21 Να πλουτίσουν τις δυνατότητες έκφρασής τους μέσω του αυτοσχεδιασμού και της ανάληψης ρόλου στο θεατρικό παιχνίδι.		✓		
7.22 Να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με τα μέλη της ομάδας ανταλλάσσοντας ιδέες και προτάσεις και να αναπτύξουν έτσι εναλλακτικές στρατηγικές προσέγγισης και επίλυσης προβλημάτων.		✓		✓
7.23 Να συνδυάσουν τη σημασία των χρωμάτων στα φανάρια.		✓		
7.24 Να αναπτύξουν την		✓		

εκφραστικότητα τους και τη δημιουργικότητα μέσα από ποικίλα υλικά ανακυκλώσιμα και μη.				
7.25 Να αποκτήσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές.		✓		
7.26 Να διερευνήσουν το χώρο και να προσανατολιστούν έχοντας συγκεκριμένα σημεία αναφοράς.		✓		
7.27 Να έρθουν σε επαφή με το περιβάλλον που τα περιστοιχίζει.		✓	✓	
7.28 Να αναπτύξουν την παρατηρητικότητα τους.			✓	
7.29 Να εξοικειωθούν με βασικές ερευνητικές διαδικασίες.			✓	
7.30 Να ακολουθήσουν κανόνες με ασφάλεια.		✓		

7.31 Να αναπτύξουν ικανότητες συνεργασίας.		✓		✓
7.32 Να κατανοήσουν ότι ο προφορικός λόγος μπορεί να μετατραπεί σε γραπτό.		✓		
7.33 Να κατανοήσουν τη σημασία του γραπτού λόγου ως μέσο για την επικοινωνία, την ανάπτυξη ιδεών, την μεταφορά πληροφοριών αλλά και ως μέσο ευχαρίστησης.		✓		
7.34 Να συνεργαστούν και να δημιουργήσουν από κοινού.		✓		✓
7.35 Να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα τους.		✓		
7.36 Να ενθαρρυνθούν ώστε να γίνουν φορείς θετικής επιρροής στις οικογένειές τους σε θέματα οδικής		✓		

συμπεριφοράς που κατέκτησαν από την αγωγή και εκπαίδευσή τους.				
--	--	--	--	--

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Ασφαλώς κυκλοφορώ με το ποδήλατό μου.	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα
8.1. Ο εξοπλισμός του ποδηλάτη. Το ποδηλατικό κράνος. Πως το φοράμε σωστά.	✓			
8.1 Να αναγνωρίζουν τα σήματα οδικής κυκλοφορίας για τον ποδηλάτη.	✓			

8.2 Να διακρίνουν χρωματικά τα σήματα οδικής κυκλοφορίας.	✓			
8.3 Να αναγνωρίζουν τη σημασία της σωστής τήρησης του κώδικα οδικής κυκλοφορίας (Κ.Ο.Κ.) στην ζωή μας.		✓		✓
8.4 Να περιγράφουν τις αιτίες πρόκλησης των τροχαίων ατυχημάτων για τις οποίες ευθύνονται οι οδηγοί.		✓		
8.5 Το ποδήλατο ως άθλημα βουνού και αγαπημένο χόμπι των παιδιών.		✓		
8.6 Η κυκλοφοριακή αγωγή στην καθημερινή ζωή μας.	✓	✓		
8.7 Το		✓		✓

ποδήλατο ως μέσο μεταφοράς και εξοικονόμησης ενέργειας αλλά και ως μέσο που βοηθά ψυχοσωματικά τον άνθρωπο.				
---	--	--	--	--

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Γνωριμία με το ανθρώπινο σώμα.	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα
9.1 Να αναπτύσσει την αυτοπειθαρχία, τη θέλησης της υπευθυνότητας, τη συνεργασίας και τη ομαδικότητας.		✓		✓
9.2 Να αναπτύξει δεξιότητες συνεργασίας και αλληλοβοήθειας και επικοινωνίας.		✓		✓
9.3 Να καλλιεργήσει την κριτική του/της σκέψη.			✓	

9.4 Να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας με στόχο την επίτευξη των προτεινόμενων στόχων.		✓	✓	
9.4 Να καταγράφουν τις σκέψεις και τις ιδέες τους στο χαρτί.		✓		
9.5 Να μάθουν να εκφράζονται, να ακούν και να αλληλοεπιδρούν με τα υπόλοιπα παιδιά συμφωνώντας, διαφωνώντας και συμπληρώνοντας το ένα το άλλο.		✓		✓
9.6 Να καταλάβουν πάνω στο σώμα που βρίσκεται το καθένα από τα όργανα.	✓			
9.7 Να αντιληφθούν τη σχέση ανάμεσα στην καλή λειτουργία των οργάνων του σώματος και την υγεία.	✓			
9.8 Να διερευνούν τις εκφραστικές			✓	

δυνατότητες του σώματος σε σχέση με το χώρο και τους άλλους.				
9.9 Να τραγουδούν τραγούδια κατάλληλα για την ηλικία τους.		✓		
9.10 Να εκφράζουν στοιχεία του ρυθμού μέσω της κίνησης.		✓		
9.11 Να εξοικειωθούν με τις βασικές μορφές ψηφιακής πληροφορίας (κείμενο, εικόνα, ήχος).		✓	✓	
9.12 Να εξοικειωθούν με τη χρήση των λογισμικών κλειστού και ανοιχτού τύπου.			✓	
9.13 Να συγκρίνουν διαφορετικά στάδια ανάπτυξης και να αντιληφθούν τον κύκλο της ζωής.	✓		✓	
9.14 Να συσχετίζουν γεγονότα, πρόσωπα, εικόνες και αντικείμενα		✓		

ώστε να αναπτύξουν μια αρχική αίσθηση χρονολόγησης.				
9.15 Να αποδέχονται τη διαφορετικότητα.		✓		
9.16 Να βοηθηθούν, ώστε να ταυτιστούν με το γονέα του ιδίου φύλου.		✓		
9.17 Να εξοικειωθούν με τη χρήση των λογισμικών κλειστού και ανοιχτού τύπου.			✓	
9.18 Να μπορούν να χρησιμοποιούν τον επεξεργαστή κειμένου και της δημιουργίας παρουσιάσεων.			✓	
9.19 Να καταλάβουν πάνω στο σώμα μας που βρίσκονται τα όργανα.	✓			
9.20 Να συνεργάζονται σε ομαδικές δραστηριότητες.		✓		✓
9.21 Να διακρίνουν μορφολογικά και βασικά			✓	

χαρακτηριστικά των ανθρώπων και να εντοπίσουν κοινά στοιχεία.				
9.22 Να χρησιμοποιούν μοντέλα αναπαράστασης των οργανικών συστημάτων για να παρουσιάζουν τις γνώσεις και τα συμπεράσματά τους.		✓	✓	
9.23 Γνωριμία με την τελειότερη μηχανή που αποκαλείται ανθρώπινο σώμα.		✓		
9.24 Γνωριμία με τις λειτουργίες και τα βασικά συστήματα του ανθρώπινου σώματος.	✓			
9.25 Κατανόηση του θαύματος της ανθρώπινης φύσης.		✓		
9.26 Βιωματική-ανακαλυπτική μάθηση μέσω διαδραστικών δραστηριοτήτων.		✓	✓	
9.27 Ανακάλυψη μέσω παιχνιδιού του μεγαλείου του		✓	✓	

ανθρώπινου σώματος.				
9.28 Να αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στους Η/Υ ως εργαλεία άντλησης πληροφοριών.		✓	✓	
9.29 Να αναζητούν πληροφορίες στο διαδίκτυο , να τις αξιολογούν να επιλέγουν αυτές που χρειάζονται και να τις αποθηκεύουν.		✓	✓	
9.30 Να διακρίνουν τις βασικές λειτουργίες του πεπτικού συστήματος.	✓			
9.31 Να μπορούν να παρατηρούν, να μελετούν και να συμπεραίνουν.		✓	✓	
9.32 Να καλλιεργήσουν την αναλυτική και συνθετική ικανότητα.		✓		
9.33 Να αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα και φαντασία καθώς		✓	✓	

και τη δημιουργική τους φαντασία.				
9.34 Να διασκεδάσουν και να χαρούν.		✓		
9.35 Να τονώσουν την αυτοπεποίθησή τους μέσα από συνεργατικές ομαδικές δραστηριότητες.		✓		✓
9.36 Να αναπαριστούν τη λειτουργία του πεπτικού συστήματος στο χώρο.		✓		
9.37 Να αναφέρουν οι μαθητές τα όργανα του πεπτικού συστήματος , να κατανοήσουν και να εξηγήσουν τη λειτουργία καθενός από αυτά.	✓			
9.38 Να εντοπίσουν οι μαθητές σε τομή του ανθρωπίνου σώματος τη θέση των οργάνων του πεπτικού συστήματος.	✓			
9.39 Να εξοικειωθούν με τη			✓	

διατύπωση συμπερασμάτων και να αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα.				
9.40 Να προβληματιστούν για τις συνέπειες της μη σωστής στοματικής υγιεινής.		✓		
9.41 Να γνωρίσουν τη μορφολογία της στοματικής κοιλότητας και τη χρησιμότητά της.	✓			
9.42 Να γνωρίσουν τους παράγοντες που συμβάλλουν στη σωστή υγιεινή του στόματος (διατροφή, συνήθειες).	✓			
9.43 Να αναπτύξουν δεξιότητες για τη φροντίδα του στόματος.		✓		
9.44 Να κατασκευάζουν τρισδιάστατες αφίσες του σώματος.		✓		
9.45 Να μάθουν να αναπαραστήσουν τα όργανα και τις	✓			

λειτουργίες του σώματος.				
9.46 Να αναπτύξει δεξιότητες συνεργασίας, αλληλοβοήθειας και επικοινωνίας.		✓		✓
9.47 Να καλλιεργήσουν την κριτική τους σκέψη.			✓	

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Ο Ρούλης ο Τροφούλης και η περιπέτειά του στον κόσμο της υγιεινής διατροφής.	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα
10.1 Να αναπτύσσει την αυτοπειθαρχία, τη θέλησης της υπευθυνότητας, της συνεργασίας και της ομαδικότητας.		✓		✓
10.2 Να αναπτύξει δεξιότητες συνεργασίας και αλληλοβοήθειας και επικοινωνίας.		✓		✓

10.3 Να καλλιεργήσει την κριτική του/της σκέψη.			✓	
10.4 Να ενσωματώσει τη σωματική δραστηριότητα στην καθημερινότητά του/της για τη διατήρηση της καλής υγείας.		✓		
10.5 Να κατανοήσει την προέλευση των τροφών, την αξία τους και τις επιδράσεις τους στην υγεία.	✓			
10.6 Να ευαισθητοποιηθεί σε ζητήματα διατροφής, όπως η μεσογειακή.		✓		
10.7 Προάσπιση της σωματικής και της ψυχικής τους υγείας, καλλιεργώντας παράλληλα διατροφική συνείδηση.		✓		
10.8 Να κατατάσσει τα τρόφιμα στις διάφορες ομάδες τροφίμων.	✓			
10.9 Γνωριμία με την υγιεινή διατροφή και την	✓			

πυραμίδα ισορροπημένης διατροφής.				
10.10 Εξοικείωση με τις βασικές μορφές ψηφιακής πληροφορίας (κείμενο, εικόνα, ήχος).		✓	✓	
10.11 Να αναφέρει τα κυριότερα χαρακτηριστικά της ισορροπημένης διατροφής .		✓		
10.12 Να κατατάσσει τις τροφές σε ανθυγιεινές και μη.	✓			
10.13 Να αναγνωρίζει τη θρεπτική αξία των τροφών και τη σημασία τους στη διατροφή.	✓			
10.14 Να διηγούνται εμπειρίες.		✓		
10.15 Να συμμετέχουν σε συζητήσεις και να χρησιμοποιούν στρατηγικές για να δηλώσουν τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με το συνομιλητή τους.		✓		✓

10.16 Να εμπλουτίζουν τον προφορικό τους λόγο με νέες λέξεις.		✓		
10.17 Να αντιλαμβάνονται τη μεταφορική χρήση του λόγου.		✓?		
10.18 Να ευαισθητοποιηθεί σχετικά με την κατανάλωση τοπικών και εποχιακών προϊόντων.		✓		
10.19 Να αναπτύσσει δεξιότητες χρήσης ποντικιού (ή οθόνης αφής).		✓	✓	
10.20 Να αναπτύσσει δεξιότητα επεξεργασίας κειμένου.			✓	
10.21 Να εκφράζεται δημιουργώντας ψηφιακά κείμενα.			✓	
10.22 Γνωριμία με τα φρούτα που παράγονται στην Ελλάδα κάθε εποχή.		✓		
10.23 Να συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες		✓		✓

και λήψη συλλογικών αποφάσεων.				
10.24 Να κατανοήσει τη σημαντικότητα της διατροφής στη συνολικής του/της υγεία.		✓		
10.25 Να επιλέγει τρόφιμα με υψηλή διατροφική αξία.		✓		
10.26 Να συμμετέχει σε προγράμματα άσκησης και φυσικής δραστηριότητας.		✓		
10.27 Να συνειδητοποιήσει την αναγκαιότητα του νερού στον οργανισμό του/της.	✓			
10.28 Να διερευνά τις εκφραστικές δυνατότητες του σώματος σε σχέση με το χώρο και τους άλλους.		✓	✓	
10.29 Να τραγουδά τραγούδια κατάλληλα για την ηλικία του/της.		✓		
10.30 Να εκφράζει στοιχεία του ρυθμού μέσω της κίνησης.		✓		

10.31 Να συντάσσει ένα ισορροπημένο διαιτολόγιο.		✓		
10.32 Να αξιολογεί ένα διαιτολόγιο ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά της ισορροπημένης διατροφής.		✓		
10.33 Να δημιουργήσει ένα εβδομαδιαίο πρόγραμμα υγιεινής διατροφής.		✓		
10.34 Να αναπτύσσει δεξιότητες ώστε να κατατάσσει, να επεξεργάζεται και να αξιολογεί τις πληροφορίες και να συνειδητοποιεί τους κινδύνους που απειλούν την υγεία του/της.		✓	✓	
10.35 Να θέτει συμβουλές για την καλή υγεία.		✓		
10.36 Να μεταβάλει σταδιακά τις διατροφικές του/της συνήθειες.		✓		
10.37 Να αξιοποιεί τα ψηφιακά εργαλεία.			✓	

10.38 Να εκφράζεται δημιουργώντας ψηφιακά κείμενα.		✓	✓	
--	--	---	---	--

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Βλέπω με τα μάτια της καρδιάς μου.	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα
11.1 Αποκτήσουν την αίσθηση του «ανήκειν».		✓		✓
11.2 Καλλιεργήσουν κοινωνικές δεξιότητες .		✓		✓
11.3 Συνεργαστούν.		✓		✓
11.4 Σκεφτούν κριτικά.			✓	
11.5 Συνεργαστούν.		✓		✓
11.6 Καλλιεργήσουν τον τεχνολογικό γραμματισμό.			✓	

11.7 Εκφραστούν μέσω των δημιουργημάτων τους.		✓	✓	
11.8 Αναπτύξουν ενσυναίσθηση.		✓		✓
11.9 Ευαισθητοποιηθούν.		✓		
11.10 Καλλιεργήσουν την υπευθυνότητα, την πρωτοβουλία.		✓		
11.11 Εξοικειωθούν με κοινωνικές δεξιότητες.		✓		✓
11.12 Αναπτύξουν κριτική σκέψη.			✓	
11.13 Αποκτήσουν την ενσυναίσθηση-ευαισθησία.		✓		✓
11.14 Καλλιεργήσουν την υπευθυνότητα, την πρωτοβουλία.		✓		
11.15 Αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη.			✓	
11.16 Συνεργαστούν.		✓		✓

11.17 Εξοικειωθούν με κοινωνικές δεξιότητες.		✓		✓
11.18 Καλλιεργήσουν τη δημιουργικότητά τους.		✓		
11.19 Αποκτήσουν την ενσυναίσθηση-ευαισθησία.		✓		✓
11.20 Καλλιεργήσουν την υπευθυνότητα, την πρωτοβουλία, την οργανωτική ικανότητα.		✓		
11.21 Αναπτύξουν την πολιτειότητα.		✓		✓
11.22 Εξοικειωθούν με κοινωνικές δεξιότητες.		✓		✓
11.23 Αναπτύξουν την επικοινωνία.		✓		
11.24 Καλλιεργήσουν τις κοινωνικές δεξιότητες.		✓		✓
11.25 Αποκτήσουν την ενσυναίσθηση-ευαισθησία.		✓		✓
11.26 Να εξασκήσουν την κριτική σκέψη.			✓	

11.27 Καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη.			✓	
11.28 Εξοικειωθούν με τον ψηφιακό γραμματισμό.			✓	
11.29 Αναπτύξουν πρωτοβουλία και υπευθυνότητα.		✓		
11.30 Καλλιεργήσουν τις κοινωνικές δεξιότητες.		✓		✓

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Προλαβαίνουμε τη Βία πριν εμφανιστεί.	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα
12.1 Αντιληφθούν τα κοινά και τα διαφορετικά στοιχεία που έχουν μεταξύ τους.		✓		
12.2 Ακούσουν προσεκτικά τα υπόλοιπα παιδιά.		✓		
12.3 Μοιραστούν απόψεις και ιδέες.		✓		
12.4 Συνεργαστούν.		✓		✓
12.5 Επικοινωνήσουν.		✓		✓

12.6 Συν- δημιουργήσουν.		✓		✓
12.7 Συναισθανθούν τη μοναδικότητά τους.		✓		
12.8 Εξοικειωθούν με τον εαυτό τους.		✓		
12.9 Αναδείξουν τα θετικά στοιχεία του εαυτού τους.		✓		
12.10 Αναζητήσουν τα κοινά στοιχεία που έχουν με τα υπόλοιπα παιδιά.		✓		✓
12.11 Διαμορφώσουν την ατομική και τη συλλογική τους ταυτότητα.		✓		
12.12 Συνεργαστούν.		✓		✓
12.13 Επικοινωνήσουν.		✓		✓
12.14 Συν- δημιουργήσουν.		✓		✓
12.15 Προβληματιστούν για θέματα που τα αφορούν.		✓		
12.16 Αναζητήσουν λύσεις.		✓	✓	
12.17 Αναδείξουν θετικά στοιχεία του εαυτού τους.		✓		
12.18 Αντλήφθούν το πόσο ξεχωριστά είναι.		✓		

12.19 Πιστέψουν στον εαυτό τους και στις δυνατότητες που έχουν.		✓		
12.20 Αναζητήσουν τρόπους που θα τα κάνουν να νιώσουν πιο δυνατά.		✓		
12.21 Συνεργαστούν.		✓		✓
12.22 Επικοινωνήσουν.		✓		✓
12.23 Δημιουργήσουν.		✓		
12.24 Αναπτύξουν ενσυναίσθηση.		✓		✓
12.25 Εξοικειωθούν με το διαφορετικό.		✓		
12.26 Αποκτήσουν σεβασμό προς το διαφορετικό.		✓		
12.27 Αποδέχονται το διαφορετικό και να συνυπάρχουν με αυτό.		✓		
12.28 Προβληματιστούν.			✓	
12.29 Αναζητούν λύσεις.		✓	✓	
12.30 Καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη.			✓	
12.31 Αναπτύξουν τον τεχνολογικό γραμματισμό.			✓	
12.32 Συνεργαστούν.		✓		✓

12.33 Επικοινωνήσουν.		✓		✓
12.34 Δημιουργήσουν το τέλος της ιστορίας.		✓	✓	
12.35 Καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη.			✓	
12.36 Θέτουν προβληματισμούς.			✓	
12.37 Αναζητούν λύσεις.		✓	✓	
12.38 Συνεργάζονται.		✓		✓
12.39 Αναπτύξουν την πολιτειότητα.		✓		✓
12.40 Σέβονται την απόφαση της πλειοψηφίας.		✓		
12.41 Αναπτύξουν τον τεχνολογικό γραμματισμό.			✓	
12.42 Καλλιεργήσουν το ψηφιακό γραμματισμό.			✓	
12.43 Δημιουργήσουν αφίσα.		✓		
12.44 Αποκτήσουν κοινωνικές δεξιότητες,		✓		
12.45 Καλλιεργήσουν τον οπτικό γραμματισμό.			✓	

12.46 Αναπτύξουν δημιουργική και οργανωσιακή σκέψη.		✓		
12.47 Εξοικειωθούν με το ψηφιακό γραμματισμό.			✓	
12.48 Δημιουργήσουν ηλεκτρονικό βιβλίο.		✓	✓	
12.49 Εκφραστούν μέσω της δραματοποίησης.		✓		
12.50 Αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες.		✓		✓
12.51 Καλλιεργούν την κριτική σκέψη.			✓	
12.52 Επιχειρηματολογούν.			✓	

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Το Ουράνιο τόξο είναι εδώ, μέσα του κρύβει θησαυρό!!!	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα
13.1 Οι μαθητές/τριες να γνωριστούν μεταξύ τους.		✓		✓
13.2 Οι μαθητές/τριες να παρουσιάσουν τον εαυτό τους		✓		✓

περιγράφοντας την καθημερινότητά τους.				
13.3 Οι μαθητές/τριες να περιγράψουν στοιχεία που τους εκφράζουν, όπως το αγαπημένο τους φαγητό, παιχνίδι, αγαπημένες συνήθειες κτλ..		✓		✓
13.4 Οι μαθητές/τριες να αισθανθούν ασφάλεια στα πλαίσια της ομάδας.		✓		✓
13.5 Οι μαθητές/τριες να αναπτύξουν σχέσεις εμπιστοσύνης.		✓		✓
13.6 Οι μαθητές/τριες να αισθανθούν αναπόσπαστο κι απαραίτητο μέρος ενός ενιαίου συνόλου-ομάδας.		✓		✓
13.7 Οι μαθητές/τριες να καθορίσουν τους βασικούς κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας της ομάδας τους.		✓		✓

13.8 Οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν τους ρόλους, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των μελών της ομάδας.		✓		✓
13.9 Οι μαθητές/τριες να εκφραστούν ελεύθερα και να αποκαλύψουν τις ιδέες και γνώσεις, που έχουν σχετικά με την ταυτότητα.		✓		
13.10 Οι μαθητές/τριες να περιγράψουν τον εαυτό τους, αναφερόμενοι/ες σε εξωτερικά χαρακτηριστικά.		✓		
13.11 Οι μαθητές/τριες να μιλήσουν για τον εαυτό τους, αναφερόμενοι/ες σε εσωτερικά χαρακτηριστικά, όπως τί του/της αρέσει πολύ ή το αντίθετο.		✓		
13.12 Οι μαθητές/τριες να δημιουργήσουν τις ταυτότητές τους		✓		✓

κάνοντας την τάξη μικρό εργαστήρι παραγωγής ταυτοτήτων κι αναλαμβάνοντας τους αντίστοιχους ρόλους!				
13.13 Οι μαθητές/τριες να συγκρίνουν τις ταυτότητές τους και να συνειδητοποιήσουν τη μοναδικότητα και ομορφιά του καθενός.		✓		
13.14 Οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν τη σημασία και λειτουργία όλων μέσα στην ομάδα, την οικογένεια, τον κόσμο ευρύτερα.		✓		✓
13.15 Οι μαθητές/τριες να περιγράψουν μέσω δραματοποίησης πώς αισθάνονται όταν συνεργάζονται με τους άλλους, πώς αισθάνονται επίσης αν λείπει κάποιος/α από την ομάδα.		✓		✓

13.16 Οι μαθητές/τριες να αναλογιστούν σχετικά με το πως επηρεάζεται το σύνολο αν λείπει κάποιος/α από την τάξη, ομάδα, κοινωνία ευρύτερα.		✓		✓
13.17 Οι μαθητές/τριες να εκφραστούν μέσα από θεατρικές τεχνικές και να αποτυπώσουν τα συναισθήματά τους αν δεν είναι κοντά τους κάποιο μέλος του από το ουράνιο τόξο της τάξης τους.		✓		✓
13.18 Οι μαθητές/τριες να συν-δημιουργήσουν με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού μία ψηφιακή ιστορία, όπου αποτυπώνεται η μοναδικότητα του καθενός και το πόσο απαραίτητος/η είναι, για να είναι ολοκληρωμένο το ουράνιο τόξο της τάξης.		✓		✓

13.19 Οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν την έννοια και το ρόλο του βιολογικού φύλου.		✓		
13.20 Οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν τον προσωπικό χώρο, το τί επιτρέπουν και τί όχι στους άλλους, αλλά και να γνωρίζουν ότι πρέπει να απευθύνονται σε πρόσωπο εμπιστοσύνης για βοήθεια.		✓		
13.21 Οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν την αξία, μοναδικότητα κι ομορφιά του καθενός υπό οποιαδήποτε φύλο.		✓		
13.22 Οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν την έννοια του κοινωνικού φύλου και να εντοπίσουν στερεοτυπικές εκφράσεις, που ενισχύουν και κατασκευάζουν		✓		

αυτή ακριβώς τη διάσταση.				
13.23 Οι μαθητές/τριες δημιουργούν μια ψηφιακή αφίσα, όπου αποτυπώνονται εκφράσεις που ξεριζώνουν τα στερεότυπα.		✓		
13.24 Τα παιδιά να αποφασίσουν για τον τρόπο διάχυσης των αποτελεσμάτων, για τη γνωστοποίηση της ψηφιακής ιστορίας και της διαδραστικής αφίσας.		✓		
13.25 Τα παιδιά να συγκρίνουν αρχικό νοητικό και τελικό εννοιολογικό χάρτη και να αναπτύξουν μεταγνωστικές δεξιότητες.		✓		

Μαθησιακοί στόχοι υπο- ενότητας: Στη χώρα του Ατ και του Ντοτ!	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
14.1 Οι μαθητές/τριες να γνωριστούν μεταξύ τους και να αισθανθούν ασφάλεια στην ομάδα της τάξης.		✓		✓
14.2 Οι μαθητές/τριες να παρουσιάσουν τον εαυτό τους στην ολομέλεια περιγράφοντας την καθημερινότητά τους μέσω παιγνιδιού.		✓		✓
14.3 Οι μαθητές/τριες να περιγράψουν στοιχεία που τους εκφράζουν, όπως το αγαπημένο τους φαγητό, παιχνίδι, αγαπημένες συνήθειες κτλ.		✓		
14.4 Οι μαθητές/τριες να αισθανθούν ασφάλεια στα		✓		✓

πλαίσια της ομάδας.				
14.5 Οι μαθητές/τριες να αναπτύξουν σχέσεις εμπιστοσύνης.		✓		
14.6 Οι μαθητές/τριες να αισθανθούν αναπόσπαστο μέρος ενός ενιαίου συνόλου-μιας ομάδας.		✓		✓
14.7 Οι μαθητές/τριες να καθορίσουν τους βασικούς κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας της ομάδας τους.		✓		✓
14.8 Οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν τους ρόλους, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των μελών της ομάδας.		✓		✓
14.9 Οι μαθητές/τριες μέσω ιδεοθύελλας να αποκαλύψουν τις γνώσεις, τα βιώματα και τις		✓	✓	

αντιλήψεις τους σχετικά με το διαδίκτυο.				
14.10 Οι μαθητές/τριες να αποτυπώσουν σε νοητικό χάρτη τις ιδέες και αντιλήψεις που έχουν για το διαδίκτυο, όπως αυτές θα αναδυθούν μέσα από τη διαδικασία της ιδεοθύελλας.		✓		
14.11 Τα παιδιά να δημιουργήσουν τους ήρωες Ατ και Ντοτ, που θα τους συντροφέψουν στο ταξίδι εξερεύνησης του Διαδικτύου.		✓		
14.12 Τα παιδιά να δημιουργήσουν τη χώρα του Διαδικτύου σε μακέτα.		✓	✓	
14.13 Τα παιδιά να διατυπώσουν κάποιους πρώτους κανόνες για το Διαδίκτυο,		✓		

όπως ότι χρειάζεται να είναι κοντά τους κάποιος ενήλικας όταν περιηγούνται κτλ.				
14.14 Τα παιδιά να κατανοήσουν τα στοιχεία εκείνα από τα οποία αποτελείται το Ψηφιακό Αποτύπωμα.		✓		
14.15 Τα παιδιά να αναπαραστήσουν βιωματικά σε μακέτα τις διαδρομές τους κατ' αναλογία με τις ψηφιακές διαδρομές.		✓		
14.16 Τα παιδιά μέσα από συζήτηση καταλήγουν σε κανόνες, που αφορούν το τι να προσέχει κανείς στις ψηφιακές του διαδρομές, επειδή το Ψηφιακό αποτύπωμα μένει παντοτινά.		✓		✓

14.17 Τα παιδιά μέσα από συζήτηση διατυπώνουν κανόνες που αφορούν τη στάση τους, όταν τους προσεγγίζει κάποιος άγνωστος στο διαδίκτυο.		✓		✓
14.18 Τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με τις έννοιες Ιδιωτικότητας και Απόρρητου, μέσα από την περιπέτεια του Ατ και του Ντοτ.		✓		
14.19 Τα παιδιά να προβληματιστούν πάνω σε καταστάσεις που πρέπει να τηρηθεί, αλλά και σε έκτακτες καταστάσεις που δεν πρέπει να τηρηθεί το Απόρρητο (όπως λχ. όταν γνωρίζουν ότι κάποιος κινδυνεύει).		✓		✓

14.20 Τα παιδιά να διατυπώσουν κανόνες που αφορούν την τήρηση είτε την άρση Απορρήτου, καθώς και το σεβασμό της Ιδιωτικότητας.		✓		✓
14.21 Τα παιδιά να δημιουργήσουν ψηφιακή αφήγηση με τους κανόνες για την ασφάλεια στο Διαδίκτυο.		✓		
14.22 Τα παιδιά να δημιουργήσουν διαδραστική αφίσα με τους κανόνες για την ασφάλεια στο διαδίκτυο.		✓		
14.23 Τα παιδιά να συγκρίνουν αρχικό νοητικό και τελικό εννοιολογικό χάρτη και να αναπτύξουν μεταγνωστικές δεξιότητες.		✓	✓	

Μαθησιακοί στόχοι υπο- ενότητας: Οι ντετέκτιβ ανακαλύπτουν το μυστικό για σώμα γερό και μυαλό δυνατό.	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο- επιστημονικά ζητήματα
15.1 . Να εκφράζουν τις σκέψεις τους για ένα πρόβλημα.		✓		
15.2 Να δίνουν προσοχή σε όσα οι άλλοι υπονοούν αλλά δε λένε.		✓		
15.3 Να συνεργάζονται σε ομάδες για την εκτέλεση ενός κοινού σκοπού.		✓		✓
15.4 Να εκτιμούν το επίπεδο φυσικής δραστηριότητάς τους και να προτείνουν λύσεις.		✓		
15.5 Να ανακαλύπτουν νέους τρόπους αξιοποίησης		✓	✓	

ενός αντικειμένου.				
15.6 Να καλλιεργούν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες.		✓		✓
15.7 Να συνεργάζονται με τα μέλη της ομάδας τους για την εκτέλεση ενός κοινού σκοπού.		✓		✓
15.8 Να σκέφτονται κριτικά ως προς την ποιότητα και ποσότητα των τροφών.		✓	✓	
15.9 Να εξοικειωθούν με τις ρουτίνες σκέψης.		✓		
15.10 Να συνεργάζονται με τα μέλη της ομάδας τους για την εκτέλεση ενός κοινού σκοπού.		✓		✓
15.11 Να σκέφτονται κριτικά ως προς τις συνήθειες διατροφής και άσκησης τους.		✓	✓	

15.12 Να συνεργάζονται με τα μέλη της ομάδας τους για την εκτέλεση ενός κοινού σκοπού.		✓		✓
15.13 Να ενεργοποιούνται για ανάληψη δράσεων σε ομάδες.		✓		✓
15.14 . Να καλλιεργούν την κριτική τους σκέψη.			✓	

Μαθησιακοί στόχοι υπο-ενότητας: Με το ποδήλατο στο δρόμο με ασφάλεια κυκλοφορώ.	Εννοιολογικό περιεχόμενο	Φύση περιεχομένου	Επιστημονικές μέθοδοι	Κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα
16.1 Επικοινωνούν χρησιμοποιώντας ψηφιακά μέσα.		✓		✓
16.2 Εξοικειωθούν με		✓		

τις ρουτίνες σκέψης.				
16.3 Χρησιμοποιούν εργαλεία για τη δημιουργία, ψηφιακού περιεχομένου.		✓		
16.4 Καλλιεργούν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες.		✓		✓
16.5 Εκφράζουν τις σκέψεις τους για ένα πρόβλημα.		✓		✓
16.6 Σκέφτονται κριτικά ως προς τον ασφαλέστερο τρόπο μετακίνησης με ποδήλατο.		✓	✓	
16.7 Να συνεργάζονται σε ομάδες για την εκτέλεση ενός κοινού σκοπού.		✓		✓
16.8 Χρησιμοποιούν εργαλεία για τη δημιουργία, επεξεργασία, ψηφιακού περιεχομένου.		✓	✓	
16.9 Εκφράζουν τη		✓		

δημιουργικότητά τους.				
16.10 Εκφράζονται δημιουργικά.		✓		
16.11 Συνεργάζονται σε ομάδες για την εκτέλεση ενός κοινού σκοπού.		✓		✓
16.12 Χρησιμοποιούν εργαλεία για τη δημιουργία, επεξεργασία και συνδυασμό ψηφιακού περιεχομένου.		✓	✓	
16.13 Καταγράφουν τις σκέψεις τους χρησιμοποιώντας διαφορετικά ψηφιακά μέσα (ήχο, εικόνα, βίντεο).		✓		
16.14 Καλλιεργούν την κριτική τους σκέψη.			✓	